

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Manka a škody v účetnictví a daních
Shortages and Losses in Accounting and Taxes

Student: Michaela Bernacká

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Zuzana Rylová, Ph.D.

Ostrava 2011

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 10. května 2011

podpis

Obsah:

1	Úvod	1
2	Charakteristika a význam mank a škod	3
2.1	Charakteristika manka	3
2.1.1	Zaviněná manka	3
2.1.2	Nezaviněná manka	5
2.2	Inventarizace majetku a závazků	5
2.2.1	Druhy inventarizací	7
2.2.2	Inventarizace a inventura	8
2.2.3	Výsledky inventarizačních prací	9
2.2.3.1	Inventarizační rozdíly	9
2.2.3.2	Vypořádání inventarizačních rozdílů	10
2.2.4	Technické a technologické úbytky zásob	11
2.3	Škody	12
2.3.1	Materiální škoda	13
2.3.2	Imateriální škoda	13
2.3.3	Odpovědnost za škodu	13
2.3.3.1	Osoba odpovědná k náhradě škody	15
2.3.3.2	Obecná odpovědnost	15
2.3.3.3	Odpovědnost za škodu z provozní činnosti	16
2.3.3.4	Odpovědnost za škodu na převzaté věci	16
2.3.3.5	Odpovědnost za škodu způsobenou okolnostmi	16
2.3.3.6	Odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání	17
2.3.3.7	Odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům	17
2.3.3.8	Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků	18
2.3.3.9	Odpovědnost zaměstnavatele za škodu	19
2.3.3.10	Odpovědnost zaměstnance za škodu	19
2.4	Náhrady škod	19
2.5	Pojištění	20
2.5.1	Zákonná pojištění	20
2.5.1.1	Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání	21
2.5.1.2	Pojištění odpovědnosti za škody způsobené provozem motorových vozidel	22
3	Účetní hledisko mank a škod	23
3.1	Účtování o manku	23
3.1.1	Manko vzniklé nesprávným účtováním	24
3.1.2	Manko do normy – přirozené úbytky zásob	25
3.1.3	Manka nad normu přirozených úbytků materiálu, zboží a zásob vlastní výroby	25
3.1.4	Schodek pokladní hotovosti a cenin	26
3.1.5	Chybějící cenné papíry	27
3.2	Účtování o škodách	27
3.2.1	Manka a škody na dlouhodobém majetku	28
4	Daňové hledisko mank a škod	31
4.1	Posouzení škody	31
4.1.1	Daňové škody	31

4.1.2	Nedaňové škody	32
4.1.3	Škoda a přijatá náhrada	32
4.1.4	Škody způsobené podle potvrzení policie neznámým pachatelem	33
4.1.5	Škody způsobené živelní pohromou	35
4.1.6	Škody na zásobách	36
4.1.7	Technické a technologické úbytky zásob	37
4.1.7.1	Zmetky	39
4.1.7.2	Ztratné	39
4.2	Manka a škody z pohledu DPH	39
5	Závěr	42
Seznam použité literatury		
Seznam zkratk		
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce		

1 Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma Manka a škody. Dnešní uspěchaná a hektická doba s sebou přináší mnoho rizik, která mohou ať už kladně či záporně ovlivnit nejen podnikatelské subjekty, ale i fyzické osoby jako takové. U podnikatelských subjektů jsou rizika především finanční a provozní povahy. Každý podnikatelský subjekt se již určitě setkal s pojmy manka a škody. Manka a škody představují mimořádný úbytek majetku účetní jednotky, který vzniká v rámci hospodářské činnosti jako nechtěný efekt této činnosti. Vznik manka či škody představuje pro podnik vznik majetkové újmy, resp. škodní událost. Manko zpravidla vzniká uvnitř podniku a představuje inventarizační rozdíl zjištěný inventarizací k určitému dni a nelze u něj s jistotou určit jeho skutečnou příčinu. Nicméně bývá za manko zodpovědný příslušný zaměstnanec, ale může nastat i situace, kdy je manko nezaviněné, tzv. manko do normy. Mankem zaviněným může být např. manko – tzv. schodek v pokladně. Naproti tomu škoda může vznikat jak mezi podnikatelskými subjekty při jejich ekonomických činnostech, tak i mezi fyzickými osobami či i vzájemně. Škoda je vyvolána vždy konkrétní příčinou, jako např. krádeží, živelní pohromou, neopatrností zaměstnanců apod. Škody mohou představovat nejen materiální újmu, např. škoda na majetku, ale i škody nemateriálního a dalekosáhlejšího charakteru, jako jsou škody na zdraví nebo na dobrém jméně. Škody mohou vznikat zaviněně ale i nezaviněně. Nezaviněných škod v posledních letech velmi přibývá, především co se týká škod způsobených živelnou pohromou.

Vznik manka a škod a zejména jejich hospodářský dopad lze ze strany účetní jednotky eliminovat. Jedním z nástrojů minimalizace negativního dopadu vzniklých manka a škod je jednoznačně stanovení odpovědnosti konkrétních osob, důkladné prošetřování již vzniklých manka a škod z hlediska odpovědnosti konkrétních osob a následné uplatňování škodních náhrad. Dalším nástrojem eliminace škodních rizik je uzavření pojistného.

Pro správné posouzení manka či škody je potřeba znalosti ze Zákona o účetnictví, a to ke správnému posouzení a zaúčtování manka či škody. Nezbytnou znalostí je taktéž Občanský zákoník, Obchodní zákoník a Zákoník práce. V neposlední řadě je taktéž velmi důležitý Zákon o daních z příjmů, a to z hlediska posouzení daňové uznatelnosti manka a škod.

Pracuji jako účetní a v praxi jsem se již s pojmy manka a škody setkala. Myslím si však, že tato problematika není veřejností dostatečně pochopena. Nejen z řad účetních pracovníků, ale i kontrolních pracovníků z daňové správy, kteří při kontrolách daně z příjmů jak právnických tak fyzických osob ne vždy správně posuzují daňově účinné náklady z titulu

mank a škod. Proto je cílem mé práce snaha poskytnout ucelený a stručný pohled na problematiku mank a škod, a to jak z pohledu právního, účetního tak i z pohledu daňového.

2 Charakteristika a význam manka a škod

2.1 Charakteristika manka

Termín manko vzniká podnikatelskou činností uvnitř účetní jednotky a představuje inventarizační rozdíl. Inventarizační rozdíl vzniká porovnáním mezi skutečným stavem majetku a závazků s evidovaným stavem majetku a závazků v účetních zápisech. Manko vznikne tehdy, je-li skutečný stav majetku nižší než stav evidovaný v účetnictví a nelze jej doložit účetním dokladem nebo prokázat jiným způsobem.

Mankem nejsou technické a technologické ztráty, které vznikají např. rozprachem, vyschnutím v rámci norem technologických úbytků ve výrobním, zásobovacím a odbytovém procesu. V tomto případě jde o tzv. přirozené úbytky zásob v rámci norem. K správnému posouzení inventarizačního rozdílu je zapotřebí zejména využití občanského a obchodního zákoníku a zákoníku práce.

Z právního hlediska znamená manko škodní událost, kdy účetní jednotka musí podle příslušných ustanovení občanského a obchodního zákoníku a zákoníku práce posoudit odpovědnost za škodu. Rozdělujeme:

- zaviněná manka,
- nezaviněná manka.

2.1.1 Zaviněná manka

Většina organizací požaduje po svých zaměstnancích, aby společně s pracovní smlouvou uzavřeli i dohodu o odpovědnosti. Na základě této dohody přebírá zaměstnanec odpovědnost za veškeré svěřené hodnoty, které je povinen vyúčtovat a odpovídá za způsobený schodek. Zaměstnavatel má povinnost prokázat míru zavinění zaměstnance, ten se může zcela nebo částečně zprostit odpovědnosti. Avšak v případě neprokázání je zaměstnanec povinen případný schodek uhradit v plné výši.

Hlavním účelem uzavření dohody o odpovědnosti je zajištění ochrany proti vzniklým škodám. Dohodu o odpovědnosti může zaměstnanec uzavřít společně s pracovní smlouvou, nebo může být sjednána samostatně. Avšak podle zákona lze dohodu uzavřít pouze se zaměstnancem, který již v den podpisu dohody dovršil 18 let věku a musí být uzavřena

výhradně písemně, jinak se považuje za neplatnou. Dohodu uzavírají ti zaměstnanci, k jejichž výkonu pracovní činnosti jim byly svěřeny konkrétní hodnoty, které je možno vyúčtovat. V případě uzavření této dohody mezi oběma účastníky (zaměstnavatelem a zaměstnancem) odpovídá zaměstnanec za vznik manka neboli schodku na těch svěřených hodnotách, které jsou určeny k inventarizaci (vyúčtování). Mezi svěřené hodnoty, ohledně kterých bývá dohoda uzavírána, patří zejména hotovost, ale také zásoby zboží, kolky, stravenky, poštovní známky aj. Naopak dohoda o odpovědnosti nemůže být platně uzavřena u těch hodnot, které nejsou určeny k obratu nebo oběhu, nebo u těch, s kterými nemá zaměstnanec možnost sám nakládat. Předmětem této dohody nemůže být např. vybavení kanceláří či dílen nebo osobní či jakýkoli jiný dopravní prostředek poskytnutý zaměstnanci k užívání.

V případě, že na jednom pracovišti je více činných zaměstnanců, kteří taktéž uzavřeli dohodu o odpovědnosti, lze současně v těchto dohodách sjednat tzv. společnou (kolektivní) odpovědnost. Pokud by za těchto okolností vznikl schodek, odpovídají za něj všichni společně. „Při společné odpovědnosti za schodek se jednotlivým zaměstnancům určí podíl náhrady podle poměru jejich dosažených hrubých výdělků, přičemž výdělek jejich vedoucího a jeho zástupce se započítává ve dvojnásobné výši.“¹ „Podíl náhrady, ale nesmí u jednotlivých zaměstnanců, s výjimkou vedoucího a jeho zástupce, přesáhnout částku rovnající se jejich průměrnému měsíčnímu výdělku před vznikem škody. Neuhradí-li se takto určenými podíly celá škoda, jsou povinni uhradit zbytek vedoucí a jeho zástupce podle poměru svých dosažených hrubých výdělků.“² „Při určování podílu náhrady jednotlivých zaměstnanců, kteří odpovídají za schodek společně, se vychází z jejich hrubých výdělků zúčtovaných za dobu od předchozí inventury do dne zjištění schodku. Přitom se započítává výdělek za celý kalendářní měsíc, v němž byla tato inventura provedena, a nepřihlíží se k výdělku za kalendářní měsíc, v němž byl zjištěn schodek. Jestliže byl však zaměstnanec zařazen na pracoviště během tohoto období, započítává se mu hrubý výdělek dosažený ode dne, kdy byl na pracoviště zařazen, do dne zjištění schodku. Do hrubého výdělku se nezapočítává náhrady mzdy nebo platu.“³

Před uzavřením dohody o odpovědnosti musí být provedena inventarizace. Inventarizace se provádí:

- při vzniku nebo zániku dohody,
- při výkonu jiné práce,

¹ § 260 odst. 1 ZP

² § 260 odst. 2 ZP

³ § 260 odst. 4 ZP

- při převedení zaměstnance na jinou práci nebo jiné pracoviště,
- při skončení pracovního poměru.

Dohoda o odpovědnosti zaniká dnem ukončení pracovního poměru nebo také písemným odstoupením.

Je v zájmu jak zaměstnavatele, tak zaměstnance, aby dohody o odpovědnosti byly uzavírány, jelikož v případě neuzavření této dohody, kdy při inventarizaci vznikne nežádoucí schodek, za který zaměstnanec nechce odpovídat, je posledním řešením této situace soud. Zaměstnavatel musí vždy prokázat zaměstnancovo zavinění.

2.1.2 *Nezaviněná manka*

Před vyčíslením konečného manka v případě zásob, by měla účetní jednotka vzít v úvahu i úbytky z přirozených vlastností v rámci tzv. ztrát do normy. Až po tomto zvážení by měla dále hodnotit či posoudit výsledné manko, ať už zaviněné nebo nezaviněné.

Zaměstnanec, který má hmotnou odpovědnost, se může zprostit odpovědnosti, pokud však prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění či za účasti jednání třetí osoby. Může nastat situace, kdy zaměstnavatel neposkytne zaměstnanci dostatečné podmínky pro řádné plnění dohody o odpovědnosti a tím mu neumožní řádně nakládat se svěřenými hodnotami.

2.2 *Inventarizace majetku a závazků*

Inventarizace majetku a závazků představuje v mnohých účetních jednotkách, především ve středních a velkých podnicích rozsáhlou a specifickou činnost zaměstnávající velmi mnoho pracovníků. Inventarizace je náročná jak na přípravu a provedení, tak zejména pak na její organizaci, neboť se ji zúčastňují desítky, mnohdy i stovky pracovníků na nejrozličnějších pracovištích podniků, provozoven a závodů. Jde o velmi nákladnou záležitost, která výrazně zasahuje do denního rytmu pracovní činnosti zaměstnanců či výrobního programu, proto je žádoucí její kvalitní zorganizování tak, aby nedošlo či vůbec nedocházelo k nežádoucímu narušení řádného chodu zásobovací, provozní či výrobní činnosti.

Účetní jednotky inventarizací zjišťují stav veškerého majetku a závazků a ověřují, zda zjištěný stav odpovídá stavu majetku a závazků v účetnictví a zda nejsou dány důvody pro účtování o opravných položkách, rezervách či oprávkách. Ze zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví vyplývá, že účetní jednotky jsou povinny inventarizovat majetek a závazky podle § 29 a §30. Tato povinnost je jednoznačná a týká se všech právnických i fyzických osob, které provozují podnikatelskou nebo jinou výdělečnou činnost a jež jsou účetními jednotkami. Zákon o účetnictví mimo jiné upravuje základní předpoklady pro průkazné a věrohodné účetnictví. „Účetnictví účetní jednotky je průkazné, jestliže všechny účetní záznamy tohoto účetnictví jsou průkazné (§33a) a účetní jednotka provedla inventarizaci.“⁴ Mezi předpoklady průkaznosti věrohodnosti účetnictví patří povinnost inventarizovat majetek a závazky. Provedení inventarizace majetku a závazků je tedy jednou z činností, která přispívá k úplnosti, průkaznosti a správnosti údajů v účetnictví. Provedení inventarizace majetku a závazků je účetní jednotka povinna prokázat po dobu 5 let po jejím provedení.

Jelikož inventarizace zahrnuje celou řadu úkonů a má-li být inventarizace přínosná a průkazná, tzn. má-li splnit svůj účel a být nezbytnou součástí průkazně vedeného účetnictví, měla by si účetní jednotka ve svém vlastním zájmu sama vytvořit interní směrnici.

Nezbytným obsahem interní směrnice by mělo být:

- přesné vymezení předmětu inventarizace a rozsah inventarizace,
- stanovení členů inventarizačních komisí,
- stanovení povinností a pravomocí členů inventarizačních komisí,
- harmonogram provedení inventarizace,
- způsob vedení inventarizace,
- způsob zaznamenávání inventarizačních rozdílů a jejich charakteristika,
- způsob uchování inventarizačních písemností ,
- ostatní závěrečná ustanovení.

Zjištěné skutečné stavy majetku a závazků, zaznamenané v inventurních soupisech, musí být podepsány odpovědnou osobou za provedení inventarizace. Velmi důležitý je proto správný výběr pracovníků, kteří budou provádět inventarizaci. Inventarizace bývá mezi pracovníky velmi málo oblíbená, představuje totiž jak fyzicky náročnou činnost tak i velmi odpovědnou. Inventarizaci může provádět či zabezpečit i jen jediná osoba, bez ohledu na její vztah k inventarizovanému majetku a závazkům, např. podnikatel, společník, hmotně odpovědná či odpovědná osoba nebo i osoba mimo zaměstnanecký poměr. Avšak není

⁴ § 8 odst. 4 ZoÚ

vhodné, aby např. fyzickou inventuru materiálu na skladě prováděl skladník nebo inventuru pokladny prováděl pokladník, který má zároveň odpovědnost za schodek. Pracovníky pověřené inventarizací označujeme jako členy inventarizační komise a měli by být řádně uvedeni v interní směrnici.

2.2.1 *Druhy inventarizací*

Z hlediska vazby na účetní závěrku rozeznáváme inventarizaci, která se váže k řádné účetní závěrce, to je k 31.12. běžného roku nebo k poslednímu dni účetního období. Ze zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví vyplývá, že účetní jednotky sestavují účetní závěrku vždy, když uzavírají účetní knihy podle § 17 odst. 3 a 4, a to k poslednímu účetního období jako řádnou.

Řádnou inventarizaci dále rozdělujeme na:

- **periodickou inventarizaci** – sestavuje se ke dni řádné účetní závěrky a ověřuje, zda stav majetku a závazků v účetnictví odpovídá skutečnosti. Provádí se jak fyzickou, tak dokladovou inventurou.
- **průběžnou inventarizaci** – provádí se postupně během kalendářního roku u jednotlivých druhů zásob k různým kalendářním dnům. Zjištěné stavy se neupravují o přírůstky či úbytky, jelikož se porovnávají s účetními stavy vykázanými v den provedení fyzické inventury. V souladu s odst. 1 § 30 ZoÚ je ale třeba zapisovat zjištěné skutečné stavy zásob do inventurních soupisů.

Při vzniku mimořádných situací, se sestavuje **mimořádná inventarizace**. Provádí se při jiné příležitosti než při sestavení inventarizace k poslednímu dni účetního období. Slouží k ověření existence majetku a závazků po mimořádných událostech, jako jsou např. živelní pohromy, krádeže či vloupání nebo také při personálních změnách.

Podle potřeb účetní jednotky mohou účetní jednotky provádět i inventarizaci, která je prováděna výběrovým způsobem a má většinou kontrolní charakter. Jde ve většině případů o dílčí inventarizace vybraného druhu majetku nebo závazků, kdy účetní jednotka potřebuje rychlé zjistit stav určitého druhu majetku k určitému dni, který není možno stanovit jiným způsobem. V tomto případě se nejedná o řádnou inventarizaci.

2.2.2 *Inventarizace a inventura*

Slovo inventarizace je obsahově širší pojem, jenž zahrnuje též pojem inventuru. Je proto žádoucí uvědomit si odlišnost slov inventura a inventarizace.

Zatímco inventurou se obecně rozumí zjištění skutečného stavu majetku a závazků k určitému dni u jednotlivých složek (např. inventura materiálu na skladě k 31.12.), zahrnuje pojem inventarizace celý soubor prací, spojený s přípravou na zjištění skutečného stavu s provedenou inventurou. To znamená zjištění skutečného stavu majetku a závazků, vyhotovení inventurních soupisů a přehledu inventarizačních rozdílů s vyšetřením příčin vzniku inventarizačních rozdílů a s vypracováním návrhu na vypořádání těchto rozdílů pro vedení účetní jednotky.

Inventura je tedy jen částí inventarizačních prací, avšak částí významnou, neboť na jejím řádném provedení především závisí věrohodnost a pravdivost zjištěného skutečného stavu majetku a závazků.

Inventura se provádí podle povahy inventarizovaného druhu majetku a závazků v zásadě dvěma způsoby, a to fyzicky nebo dokladově, příp. kombinovaně.

Fyzickou inventurou se zjišťují skutečné stavy majetku hmotné povahy, popř. nehmotné povahy v případě, že to připouští jejich povaha, a nebrání-li tomu místo, kde se v době inventury nacházejí. Jedná se ale především prakticky o hmotné prostředky, které je nutné podrobit fyzické inventuře, jako např. materiál na skladě, pokladní hotovost v domácí i v cizích měnách, stroje, inventář, apod. Skutečné stavy se při fyzické inventuře zjišťují přepočtením, převážením, přeměřením, ohledáním či obhlídkou apod., výjimečně i technickým přepočtem. Tento výpočet by se měl však používat pouze jako náhradní a výjimečný způsob provádění fyzické inventury. Zásadně by se tímto způsobem mělo inventarizovat především skutečné množství volně uloženého hromadného materiálu (uhlí, koks, písek, kamení apod.), ale také i u tekutých látek v nádržích.

Dokladovou inventurou se zjišťují skutečné stavy majetku a závazků, v ostatních případech, kdy jiný způsob inventury nedovoluje povaha předmětu inventarizace. Jedná se především o pohledávky a závazky, náklady a výdaje příštích období, výnosy a příjmy příštích období, dohadné položky, rezervy ale i např. materiál či zboží na cestě. Dokladovou inventurou zjišťujeme ale i skutečný stav majetku hmotné i nehmotné povahy, u něhož jiný způsob inventury, opírající se o fyzické zjištění, není možný vzhledem k místu, kde se v době provádění inventury tento majetek nachází, např. zabudovaná rozvodná zařízení, materiál ve zpracování dodavatele, stroje, dopravní prostředky či inventář v opravě u dodavatelů.

Skutečné stavy se zjišťují, resp. ověřují či prokazují jen pomocí různých písemností, např. pomocí účetních dokladů, listin, spisů a smluv, příp. i korespondencí. Při dokladové inventuře se tedy ověřuje správnost stavu (zůstatku) příslušného účtu.

Zjištěné skutečné stavy jsou účetní jednotky povinny zaznamenat do inventurních soupisů. Inventurní soupisy jsou průkazné účetní záznamy, které mají zákonem stanový obsah.⁵

2.2.3 *Výsledky inventarizačních prací*

Výsledkem inventarizačních prací mohou být nejen inventarizační rozdíly, zjištěné z porovnání skutečnosti s údaji vedenými v účetnictví, ale i chyby, které je nutno před vyčíslením konečného inventarizačního rozdílu odstranit. Výsledkem inventarizačních prací však jsou nebo mohou být i jiné skutečnosti a poznatky, na něž často účetnictví nereaguje a ani reagovat nemůže (např. na nutnost provedení opravy budovy či poškození strojů), jakož i zjištění opravných položek, pomocí nichž je nutno vzít zřetel na rizika, ztráty a znehodnocení, které se týkají majetku a závazků a jsou účetním jednotkám známy ke dni sestavení roční účetní závěrky. Ne vždy tedy bude výsledkem inventarizačních prací jen číselné vyjádření rozdílu v množství a peněžních jednotkách mezi skutečností zjištěnou inventarizací a údaji v účetnictví.

2.2.3.1 *Inventarizační rozdíly*

Inventarizační rozdíly a jejich vypořádání jsou velmi důležitou problematikou, a to nejen z hlediska inventarizací, ale i z hlediska věrohodnosti účetnictví. Proto zákon o účetnictví, i když stručně, upravuje tuto otázku v § 30 odst. 7, v němž se stanoví: „Inventarizační rozdíly vyúčtují účetní jednotky do účetního období, za které se inventarizací ověřuje stav majetku a závazků.”

Inventarizačními rozdíly mohou být **manka** nebo **přebytky**. Podle povahy a odpovědnosti zaměstnanců se manka člení na:

- zaviněná manka,
- nezaviněná manka.

⁵ § 30 odst. 2 ZoÚ

Z hlediska účtování se rozeznávají:

- ztráty v rámci norem přirozených úbytků,
- manka zaviněná a ostatní (manka nad normu přirozených úbytků, zaviněná manka do normy přirozených úbytků a všechny ostatní manka, u kterých není normován přirozený úbytek).

Za inventarizační rozdíl, ve smyslu § 30 odst. 6 zákona o účetnictví, se rozumí rozdíly mezi skutečným stavem a stavem v účetnictví, které nelze prokázat způsobem stanoveným tímto zákonem, kdy:

- skutečný stav je nižší než stav v účetnictví a rozdíl mezi těmito stavy se označuje jako **manko**, popřípadě **schodek** u peněžních hotovostí a cenin, nebo
- skutečný stav je vyšší, než stav v účetnictví a rozdíl se označuje jako **přebytek**.

Jak v případě manka, resp. schodku, tak i v případě přebytku, se tyto rozdíly dále posuzují podle příslušných ustanovení. Vychází se zejména z těchto právních předpisů:

- obchodního zákoníku,
- občanského zákoníku,
- zákoníku práce.

2.2.3.2 *Vypořádání inventarizačních rozdílů*

Z posláním inventarizace vyplývá, že umožňuje „napravit“ účetní stav majetku a závazků o inventarizační rozdíly proti skutečnému stavu, tedy o manka a přebytky, jež byly s konečnou platností vyčísleny. Před samotným zaúčtováním inventarizačních rozdílů do účetního období, kterého se inventarizace týká, je nezbytným krokem kontrola správnosti zjištěných inventarizačních rozdílů. Inventarizace by měla přinést další poznatky a informace. Jde především o:

- zjištění příčin vzniku mank a přebytků,
- zjištění, která manka vznikla zaviněně či nezaviněně,
- zjištění případných škod či poškození majetku.

Důležité jsou taktéž informace, týkající se:

- solventnosti dlužníků,
- vyčíslení nedobytných pohledávek,

- úrovně ochrany majetku v účetní jednotce,
- nevyužitelného hmotného majetku.

Vypovídající schopnost inventarizace v mnohém záleží pouze na iniciativě účetní jednotky při inventarizaci. Jednoznačnou povinností účetní jednotky je, aby o zjištěné inventarizační rozdíly, doložené příslušnými inventurními soupisy, byly řádně zaúčtovány. „Účetní jednotky jsou povinny prokázat provedení inventarizace u veškerého majetku a závazků po dobu 5 let po jejím provedení.“⁶

2.2.4 *Technické a technologické úbytky zásob*

Před vyčíslením konečného manka je třeba vzít v úvahu i úbytky z přirozených vlastností v rámci tzv. ztrát do normy, pokud je účetní jednotka vyhlásila, a o jejich vypočtenou výši nejdříve snížit zjištěný rozdíl. Teprve po tomto početním úkonu je správné výslednou částku dále hodnotit či posuzovat jako výsledné manko, ať již zaviněné či nezaviněné.

„Mankem nejsou technologické a technické ztráty vznikající např. rozprachem, vyschnutím v rámci technologických úbytků ve výrobním, zásobovacím a odbytovém procesu – jde o tzv. ztráty v rámci norem přirozených úbytků zásob.“⁷ Jedná se o úbytky např. na zásobách ovoce, zeleniny, mouky, salámů a jiného potravinářského zboží, skladovaného dřeva apod. Tyto úbytky jsou ovlivněny charakterovými vlastnostmi zásob a nelze jim předcházet. U ovoce a zeleniny se může jednat o případ sesychání během zimního skladování, u mouky vznikají úbytky jejím rozprášením, u salámů úbytky vzniklé sesycháním při jejich skladování, u zásob dřeva úbytky vzniklé jeho vysycháním.

V účetních postupech se přirozené úbytky účtují jako součást spotřeby zásob materiálu, zboží, nedokončené výroby atd. Teprve úbytky zásob nad stanovené normy přirozených úbytků a ztrát se charakterizují jako inventarizační rozdíly – manka.

Je především v zájmu účetní jednotky, aby co nejpečlivěji a nejpresvědčivěji vymezila objektivní kritéria pro uplatňování těchto norem a možnost jejich následné kontroly. Vyhlášené normy je třeba vymezit interním předpisem, který by měl především obsahovat:

⁶ § 29 ods. 3 ZoÚ

⁷ ČÚS č. 007

- vybrané druhy zásob, eventuálně jednotlivé položky, a stanovit v procentech, eventuálně jiným způsobem, normu přirozeného úbytku,
- účel stanovených norem např. u zásob, u kterých dochází k vyschnutí, vypaření, zkažení, rozpadu, apod.,
- podmínky uplatnění,
- způsoby výpočtů ztrát v rámci norem,
- stanovení případů, na které se normy ztrát nevztahují.

2.3 Škody

Definice pojmu škoda není v žádném právním předpise přímo dána. Není ovšem možné, aby byla definována pokaždé jinak. Pro její ustálený výklad se použije judikatura soudů. Judikatura skutečnou škodu bere jako újmu, která nastala nebo se projevuje v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná v penězích, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, převážně poskytnutím peněz, pokud nedochází k naturální restituci, tedy k uvedení do původního stavu. Vznik škody a její rozsah prokazuje poškozený.

Rozlišujeme:

- škody na věcech či majetku (materiální škody, lze vyjádřit přímo v penězích),
- škody na zdraví (imateriální škody, nelze vyjádřit přesným ekvivalentním stanovením sumy peněz).

V případě škody na věci či majetku se nahrazuje skutečná škoda a ušlý zisk. U škody na zdraví se nenahrazuje jen majetková újma, ale i peněžitá satisfakce nemajetkové povahy, např. náhrada za bolest, za ztížení společenského uplatnění či za úmrtí.

Dále lze škody rozlišit z hlediska rozdílnosti odpovědnosti konkrétních osob na:

- škody způsobené účetní jednotce
 - a) zaměstnancem,
 - b) třetí osobou (fyzickou či právnickou),
 - c) okolnostmi vylučujícími odpovědnost konkrétní osoby (nezaviněné škody),
- škody, které účetní jednotka způsobila jiným subjektům.

Při zkoumání zavinění konkrétní škody je nezbytné v první řadě určit, kdo škodu způsobil, jelikož toto určení je směrodatné pro určení toho, zda, kdy a v jaké výši vznikl nárok na náhradu škody vůči konkrétní osobě. Odpovědnost zaměstnanců za škodu je totiž speciálně upraveno v zákoníku práce, naproti tomu odpovědnost za škodu u třetích osob se řídí prioritně občanským zákoníkem a ve smluvních vztazích uzavřených podle obchodního zákoníku také speciálně obchodním zákoníkem.

2.3.1 Materiální škoda

Za škodu se považuje újma, které nastala v majetkové sféře poškozeného, a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi – škoda skutečná.

Skutečnou škodou na věci je taková újma, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí a která představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit k uvedení věci do předešlého stavu.

Škodou není pouze škoda skutečná, ale i **ušlý zisk**. Bohužel ani v tomto případě v zákoně nenalezneme přesnou definici ušlého zisku. Ušlý zisk je definován jako majetková újma stanovená v penězích, která spočívá v tom, že v důsledku určitého jednání nedošlo ke zvětšení majetku poškozeného, které poškozený mohl očekávat za situace, že by vše probíhalo bez škodné události. Aby škoda spočívající v ušlém zisku mohla být poškozenému hrazena, je jeho povinností tuto skutečnost prokázat. Stanovení ušlého zisku nemůže být libovolné, musí být provedeno tak, aby byla zjištěna pravděpodobná výše blížící se jistotě.

2.3.2 Imateriální škoda

Imateriální škodou se rozumí škoda, které spočívá ve vytrpěných bolestech, v úmrtí a ve ztížení společenského uplatnění. Ke vzniku imateriální škody může dojít i z důvodu porušení práva. Náhrada imateriální škody při škodě na zdraví se řeší s ohledem na ustanovení § 444 Občanského zákoníku.

2.3.3 Odpovědnost za škodu

Již každý se setkal s větou „Určitá osoba nese za vznik dané situace odpovědnost a tedy i náhradu škody budeme požadovat po ní“. Aby se dalo náhradu způsobené škody řádně

požadovat, a aby konkrétní osoba byla odpovědná, musí být splněny určité zákonné podmínky. Odpovědnost za škodu a její náhrada je upravena v občanském zákoníku, v obchodním zákoníku, v zákoníku práce a v dalších speciálních předpisech (např. Zákon č. 82/1998 Sb.,⁸).

K tomu, aby došlo ke vzniku odpovědnosti za škodu, je třeba, aby došlo k těmto předpokladům:

- k porušení právní povinnosti (k protiprávnímu úkonu),
- ke vzniku škody,
- k příčinné souvislosti,
- k zavinění.

V Občanském zákoníku bychom definici **právní povinnosti** hledali marně. Právní povinnost je spjata se subjektivním právem, a to tak, že povinnost je vždy povinností vůči někomu, a to zpravidla vůči někomu, kdo je oprávněn. V souvislosti s odpovědností porušením právní povinnosti, se jedná o objektivní stav. Právní povinnost může vzniknout na základě zákona anebo na základě právní skutečnosti. Mezi právní skutečnosti, na základě kterých mohou vzniknout právní povinnosti, patří mimo jiné i **protiprávní úkon**, který je tvořen protiprávností a úkonem. Protiprávnost je objektivní skutečnost, která se nachází mimo vědomí a vůli osoby, která jedná. Osoba, která jedná, jedná v rozporu s objektivním právem. Úkon je projev lidské vůle navenek. Protiprávním úkonem se rozumí porušení právní povinnosti uložené danému subjektu. U protiprávního úkonu se předpokládá zavinění, které je úmyslné nebo nedbalostní.

Nezbytným předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je také to, aby mezi **protiprávním úkonem** nebo škodní událostí na straně jedné a **škodou** na straně druhé existoval vztah příčiny a následku – tzv. **příčinná souvislost**.⁹

Zavinění je právní naukou definováno jako vnitřní psychický vztah škůdce k jeho vlastnímu protiprávnímu jednání a ke škodě. Je založeno na prvku poznání, spočívajícího ve vědomosti a předvídání určité škody, dále na prvku vůle, spočívajícího v tom, že subjekt projevuje svou vůli tím, že něco chce a také tím, že je s tím srozuměn.

Na vzájemné různé kombinaci prvků a stupňů jejich intenzity jsou založeny různé formy a stupně zavinění škody:

⁸ Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů

⁹ KNAPPOVÁ, M., a kol., Občanské právo hmotné. 4. vyd. Praha: ASPI, 2005, 612 s. ISBN 80-7357-128-5

1) úmyslná zavinění,

- úmysl přímý – škůdce věděl a chtěl svým jednáním způsobit danou škodu,
- úmysl nepřímý – škůdce věděl, že by svým jednáním mohl způsobit škodu a byl s tímto následkem srozuměn pro případ, že by škoda nastala,

2) zavinění z nedbalosti,

- nedbalost vědomá – škůdce věděl, že by svým jednáním mohl způsobit danou škodu, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že škodu nezpůsobí,
- nedbalost nevědomá – škůdce nevěděl, že by svým jednáním mohl způsobit danou škodu, ačkoliv o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět mohl.

2.3.3.1 *Osoba odpovědná k náhradě škody*

Máme-li odpovědnost, existuje zde i **odpovědnostní povinnost osoby**. Ovšem ne každá osoba, která má odpovědnostní povinnost, bude povinna ji splnit. Nastane-li situace, kdy dojde k porušení právní povinnosti, vznikne škoda, mezi porušením povinnosti a škodou bude existovat příčinný vztah a bude nastalé i zavinění, můžeme se ptát, zda osoba, která všechny tyto podmínky naplnila, bude povinna odpovědnostní povinnosti splnit. Existují určité situace, kdy takováto osoba nebude povinna k odpovědnostní povinnosti či naopak nebude zde přiznána náhrada škody. Odpovědnou osobou za škodu může být pouze osoba, která má elitní způsobilost, tzn. je-li si vědoma svého jednání a je schopna jej ovládat.

2.3.3.2 *Obecná odpovědnost*

Obecná úprava odpovědnosti za škodu se uplatní tam, kde samotný občanský zákoník nebo jiný zvláštní právní předpis neobsahuje speciální úpravu zvláštních případů odpovědnosti za škodu. Postihuje každého, kdo škodu způsobil porušením právní povinnosti. V případě právnických osob odpovídá za škodu právnická osoba nebo fyzická osoba jako podnikatel, pokud škodu způsobili její zaměstnanci. Zproštění se odpovědnosti je umožněno jen tomu, kdo prokáže, že škodu nezavinil.

2.3.3.3 *Odpovědnost za škodu z provozní činnosti*

Základním předpokladem je, že škodní událost byla vyvolána provozní činností, škoda vznikla a existuje příčinná souvislost mezi provozní činností a způsobenou škodou. Škoda z provozní činnosti je způsobena, jestliže byla zapříčiněna fyzikálními, chemickými, popř. biologickými vlivy provozu na okolí, oprávněným prováděním nebo zajištěním prací. Jde o objektivní odpovědnost provozovatele takové činnosti, tedy bez zřetele na to, zda škodu zavinil či nikoliv. Zproštění se odpovědnosti je umožněno jen tomu, kdo prokáže, že škoda byla způsobena neodvratitelnou událostí, jež nemá původ v provozu nebo vlastním jednáním poškozeného.

2.3.3.4 *Odpovědnost za škodu na převzaté věci*

První ze zvláštních případů odpovědnosti za škodu je, když někdo, ať již fyzická nebo právnická osoba – opatrovatel, převzal od jiného věc, která má být předmětem závazku, např. převzatý automobil do servisu, kožich k vyčištění, látka k ušití šatů apod. Protože ten, kdo věc jinému svěřil, nemá možnost ji sám opravovat, musí nést odpovědnost za případnou škodu na věci ten, který ji má na základě smlouvy k dispozici - opatrovatel. Ten pak odpovídá za poškození, ztrátu nebo zničení věci. Tím, kdo má nárok na náhradu škody je ten, kdo věc předal, a to i když není jejím vlastníkem. Zproštění se odpovědnosti existuje pouze v případě, kdy by ke škodě došlo i za stavu, že by nebyla věc opatrovateli předána.

2.3.3.5 *Odpovědnost za škodu způsobenou okolnostmi*

Jedná se o absolutní odpovědnost, které se nelze zprostit ze žádného důvodu. Příkladem této odpovědnosti může být použití lékařského přístroje při operaci. V případě, že vznikne škoda, nastává automaticky odpovědnost, které se nebude možné zprostit ani v případě, že postup při zacházení s přístrojem byl bezvadný. Jakékoliv prohlášení či dohoda, že se poškozený vzdává nároku na náhradu škody, či prohlášení např. nemocnice, že neodpovídá za případné selhání přístroje je naprosto neplatné.

2.3.3.6 *Odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání*

Speciálně jsou upraveny případy, kdy škodu způsobí nezletilý, anebo ten, kdo je postižen duševní poruchou. U nezletilých jedinců není stanovena věková hranice, od které by byli odpovědní sami za způsobenou škodu třeba v závislosti na její výši apod. Proto je třeba vždy v konkrétním případě zvážit, zda nezletilý, který škodu způsobil, měl tzv. delikt ní způsobilost, zda tedy mohl posoudit následky svého jednání a své jednání také ovládnout. Osobami povinnými vykonávat dohled nad nezletilci jsou především rodiče, osvojitelé, ti, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy, pěstouni, opatrovník, případě osoby, kterým bylo dítě svěřeno do dočasné péče dohodou s rodiči (např. prarodičům na prázdniny). U osob stížených duševní poruchou jsou to zpravidla soudem ustanovený opatrovník nebo také zdravotnické zařízení (psychiatrické léčebny), kde je taková osoba umístěna. Výkon dohledu musí být náležitý. Pokud dohlížející osoba prokáže, že nezletilý dohled nezanedbala, zprostí se své odpovědnosti za škodu.

Této odpovědnosti se také týká ustanovení: „Kdo se uvede vlastní vinou do takového stavu, že není schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, je povinen nahradit škodu v tomto stavu způsobenou, společně a nerozdílně s ním odpovídají ti, kteří jej do tohoto stavu úmyslně přivedli.“¹⁰ Toto ustanovení se uplatní např. na případy, kdy se osoba uvede nebo je uvedena do stavu opilosti a v tomto stavu způsobí škodu. Osoba, která způsobila škodu ve stavu opilosti, odpovídá za zavinění, které se váže k požití alkoholu, ne tedy za jednání, kterým škoda vznikla. K takovému jednání se nemůže odpovědnost vztahovat z toho důvodu, neboť osoba ve stavu opilosti „nevěděla, co dělá“. Osoba je odpovědná za to, že se do takového stavu uvedla, neboť v takovém případě „věděla, co dělá“.

2.3.3.7 *Odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům*

„Za škodu odpovídá i ten, kdo ji způsobil úmyslným jednáním proti dobrým mravům.“¹¹ V takovémto případě je třeba, aby škůdce jednal úmyslně. Prokázání úmyslu je na poškozeném. Úmyslné jednání nemusí směřovat ke vzniku škody, ale musí spočívat v jednání proti dobrým mravům. Dobrými mravy se rozumí souhrn společenských, kulturních

¹⁰ § 423 Občanského zákoníku

¹¹ § 424 Občanského zákoníku

a mravních norem. Avšak praxe velmi často odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům přehlíží a domoci se náhrady škody z tohoto titulu je velmi obtížné.

2.3.3.8 *Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků*

„Fyzické a právnické osoby provozující dopravu odpovídají za škodu vyvolanou zvláštní povahou tohoto provozu.“¹² Aby nastala odpovědnost dle tohoto ustanovení, je třeba, aby zde byla fyzická nebo právnická osoba provozující dopravu nebo jiný provozovatel motorového vozidla, plavidla či letadla. Může se však jednat i o bezmotorovou dopravu, např. doprava za použití koní, vodní doprava, ale i pojízdny schody v obchodních centrech či lanová dráha. Jedná se zde o objektivní odpovědnost, není třeba, aby osoba odpovědná škodu způsobila. Pro vznik odpovědnosti je třeba, aby nastala škoda vzniklá v důsledku zvláštní povahy dopravního prostředku a příčinná souvislost mezi nimi. Příkladem může být např. pokud se osoba na pojízdných schodech zraní v důsledku toho, že schody znenadání zastavily a osoba v souvislosti s touto skutečností spadne.

Nejtypičtějším příkladem, který se tohoto ustanovení týká, je užívání osobního automobilu. Vždy odpovídá za škodu provozovatel, nikoliv řidič, který nehodu zavinil. To ovšem neznamená, že řidič osobního automobilu, který dopravní nehodu zavinil, by za škodu neodpovídal. Odpovědný by byl, ale dle ustanovení § 420 odst. 1 Občanského zákoníku, tj. že každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. Avšak ustanovení § 427 a § 420 Občanského zákoníku se navzájem nevylučují. Poškozený se tedy může domáhat škody jak po provozovateli dopravního prostředku, tak po osobě, která škodu zavinila. Pokud odpovídá za škodu provozovatel, není třeba prokazovat zavinění, pokud má odpovídat řidič, zavinění se prokazuje. Často nastávají situace, kdy je namístě odpovědnost obou subjektů. V takových případech platí: „způsobí-li škodu více škůdců, odpovídají za ni společně a nerozdílně.“¹³

Ke zproštění se odpovědnosti je třeba, aby škoda nebyla vůbec způsobena okolnostmi, které mají svůj původ v provozu. Ke vzniku škody by tedy muselo dojít zásahem zvenčí (např. povodní) a muselo by být prokázáno, že bylo vynaloženo veškeré úsilí pro zabránění vzniku škody.

¹² § 427 Občanského zákoníku

¹³ § 438 Občanského zákoníku

2.3.3.9 *Odpovědnost zaměstnavatele za škodu*

Zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu, která mu vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním porušením právních povinností nebo úmyslným jednáním proti dobrým mravům.¹⁴ Dle ustanovení § 248 odst. 1 Zákoníku práce, je zaměstnavatel povinen zajistit svým zaměstnancům pracovní podmínky, aby mohli řádně plnit své pracovní úkoly bez ohrožení na zdraví a majetku. Na druhé straně je ale oprávněn provádět kontroly, a to jak u věcí, které zaměstnanci vnášejí a odnášejí z podniku, tak i jak si plní své úkoly.

Při plnění pracovních úkolů může zaměstnanci v pracovním poměru vzniknout jak škoda na jeho majetku tak škoda na zdraví.

2.3.3.10 *Odpovědnost zaměstnance za škodu*

Z důvodu subjektivní odpovědnosti zaměstnance, se v případě škody musí prokazovat jeho zavinění. Odpovědnost vzniká porušením povinností z pracovněprávního vztahu.

Mohou nastat tyto druhy odpovědnosti zaměstnance:

- obecná odpovědnost,
- odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách,
- odpovědnost za ztrátu svěřených předmětů,
- odpovědnost za nesplnění povinností k odvrácení škody.

2.4 *Náhrady škod*

Každý si je nepochybně vědom povinnosti nepůsobit nikomu škodu, a to jak jiným občanům, tak i různým institucím a organizacím, a skutečnost, že pokud už ke způsobení škody dojde, tak ji ten, kdo ji způsobil, musí poškozenému nahradit. S odpovědností neodmyslitelně patří i institut náhrady škody, bez kterého by sice odpovědnost byla konstatována a uznána, avšak újma na straně poškozené osoby by nadále zůstávala. Je-li někomu způsobena škoda na věci, připadají v úvahu dva způsoby náhrady:

- náhrady v penězích,
- uvedením v předešlý stav.

Náhradu škody poskytne poškozenému škůdce, např. účetní jednotka či jednotlivec, ale převážně náhrady škod poskytují pojišťovny.

¹⁴ § 265 Zákoníku práce

2.5 Pojištění

Na trhu existuje nespočet pojišťoven, které nabízejí různá odvětví pojištění. Pojištění z pohledu pojišťoven představuje vytváření finanční rezervy sloužící k úhradě potřeb nebo škod, které mohou vzniknout pojištěným z nahodilých událostí. Tato rezerva se vytváří z prostředků pojištěných subjektů, tedy z pojistného, které je cenou za poskytované služby dané pojišťovny.

Škoda je úzce spjata s náhradou škody. Jelikož vznik škody mnohdy představuje vysoké náklady na její úhradu, je proto žádoucí uzavření patřičného pojištění, které chrání pojištěného. Základním úkolem, jež má pojištění plnit je zmírnění či odstranění nepříznivých důsledků vyvolaných nežádoucím chováním lidí či působením přírodních sil. Podle druhů rizik, rozlišujeme pojištění na:

- životní (např. pojištění pro případ smrti, pojištění pro případ dožití, důchodové pojištění, pojištění pro případ úrazu, aj.),
- neživotní (havarijní pojištění vozidel, pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, pojištění odpovědnosti za škodu obyvatelstva, pojištění podnikatelů, pojištění pohledávek, pojištění záruky, aj.).

Tématu manka a škody se týká pojištění neživotní, které představuje pojistnou ochranu jak jednotlivcům, tak i firmám a ostatním subjektům. V rámci neživotního pojištění jsou sjednávána pojištění zákonná, povinně smluvní, avšak ve většině případů jde o uzavření pojištění na základě dobrovolné vůle.

2.5.1 Zákonná pojištění

Jak už z názvu vyplývá, jde o pojištění, které je ze zákona povinné. Jde o druh pojištění, které se odlišuje podle právního důvodu jeho vzniku od smluvního pojištění. Mezi zákonná pojištění patří:

- pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání,
- pojištění odpovědnosti za škody způsobené provozem motorových vozidel.

2.5.1.1 *Zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání*

Pokud má podnikatel, a to jak právnická osoba, tak i podnikatel fyzická osoba, alespoň jednoho zaměstnance, vzniká mu povinnost hradit pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu, na základě vyhlášky MF č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Vyhláška stanoví konkrétní podmínky pojištění, podmínky součinnosti zaměstnavatele s příslušnou pojišťovnou, sazby pojistného podle charakteru činnosti zaměstnavatelů, způsob výpočtu pojistného zaměstnavatelem, termíny splatnosti, čísla účtů pro zasílání plateb pojistného a další související záležitosti.

Pojistný vztah vzniká přímo ze zákona, nezakládá se žádnou pojistnou smlouvou, jako je tomu u smluvního pojištění. Podnikatel tedy neseписuje žádnou pojistnou smlouvu, ta vzniká prvním vznikem pracovněprávního vztahu u zaměstnavatele.

Pokud zaměstnavatel měl sjednáno toto pojištění u České pojišťovny, a.s. k 31. 12. 1992, je pojištěn u této pojišťovny. Ostatní zaměstnavatelé jsou od 1.1.1993 pojištěni u Kooperativy, pojišťovny, a.s. Toto ustanovení se nevztahuje na organizační složky státu.

Na základě tohoto pojištění vzniká zaměstnavatelům právo, aby za ně pojišťovna uhradila škodu, která vznikla zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Pokud při zániku zaměstnavatele nepřejdou práva a povinnosti z pracovněprávního vztahu na jiného zaměstnavatele, má poškozený, příp. pozůstalý právo přímo vůči pojišťovně, aby mu škodu nahradila v témže rozsahu, v jakém by mu ji byl povinen nahradit sám pojištěný zaměstnavatel.

Škodnou událostí je pracovní úraz nebo nemoc z povolání. Pojistnou událostí je vznik povinnosti zaměstnavatele nahradit škodu, která vzniká zaměstnanci následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Při odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání zaměstnavatel vyplácí v souladu se zákoníkem práce bolestné, náhradu za ztížené společenské uplatnění, náhradu za ztrátu výdělku, jednorázové odškodnění pozůstalých nebo náklady na výživu pozůstalých. Pojištěný zaměstnavatel má právo, aby příslušná pojišťovna uhradila náhrady škody, které vzniknou jako následek pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

Výše pojistného se stanovuje z vyměřovacího základu, který odpovídá vyměřovacímu základu pro výpočet pojistného na sociální zabezpečení. Rozhodný vyměřovací základ je souhrnem vyměřovacích základů všech zaměstnanců, které podnikatel za uplynulé čtvrtletí

zaměstnával. Sazba pojistného činí 2,8 až 54,4 promile, minimální pojištění za kalendářní čtvrtletí je 100 Kč. Pro určení sazby je rozhodující převažující předmět činnosti zaměstnavatele podle odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ). Konkrétní určení sazby pojistného vyplývá z přílohy č. 2 k vyhlášce č. 125/1993 Sb.

Pojistné se hradí dopředu, do konce prvního kalendářního měsíce příslušného čtvrtletí. Pokud pojistné zaměstnavatel neplatí řádně a včas, zvyšuje se výše pojistného o 10 % z dlužné částky za každý započatý měsíc.

V dubnu 2006 byl přijat nový Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, který by měl vstoupit v platnost k 1.1.2013. Změna se projevuje v platbě pojistného, které by se mělo odvádět každý kalendářní měsíc, ve stejný den jako pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

2.5.1.2 Pojištění odpovědnosti za škody způsobené provozem motorových vozidel

Každé vozidlo evidované v registru silničních vozidel musí mít s účinností od 1.1.2009 podle novely Zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, sjednáno pojištění, tzv. povinné ručení. V případě, že podnikatel vozidlo nepojistí, musí zaplatit sankci neboli příspěvek do garančního fondu. Uzavřené pojištění se dokládá zelenou kartou a uzavírá mezi vlastníkem vozidla a pojišťovnou.

Kritérii pro rozhodnutí jsou kromě ceny pojištění také limity krytí, nabídka asistenčních služeb, úrazové připojištění, výše spoluúčasti pojišťovny při nehodě, ale také vlastní zkušenost a doporučení známých. Cenu pojištění ovlivňuje také předchozí bezeškodný průběh a věk řidiče. Zákon také stanovuje minimální limity plnění. V případě vzniku škody tedy pojišťovna musí pokrýt škodu na zdraví alespoň ve výši 35 milionů, škodu na majetku ve výši 18 milionů korun.

Povinné ručení slouží k úhradě škody, kterou způsobí viník dopravní nehody na majetku, zdraví, životě nebo, škody v podobě ušlého zisku způsobenou třetí osobě či osobám při provozu vozidla. Pokud řidič, který nehodu způsobil, nemá povinné ručení sjednáno, odškodnění se vyplátí poškozenému z tzv. garančního fondu. Garanční fond spravuje Česká kancelář pojistitelů, která má podle zákona také kompetence příspěvky do garančního fondu po dlužníkovi (resp. viníkovi nehody) vymáhat.

3 Účetní hledisko mank a škod

Manka a škody jsou výsledkem inventarizace majetku a závazků. Na konci účetního období provádí účetní jednotky v souladu s účetními předpisy a vnitropodnikovými pravidly inventarizaci majetku. V případě hmotného a nehmotného majetku je nutno provést fyzickou inventuru. Zjištěné stavy je nutno zaznamenat v inventurních soupisech. Na základě zjištěných stavů majetku a inventurních soupisů řádně podepsaných osobami odpovědnými za zjištěné skutečnosti se provede porovnání s účetními stavy a vyčíslí se inventarizační rozdíly. V daném případě půjde o manka a škody. Před samotným zaúčtováním mank a škod je nutné rozlišit, kterého majetku se týkají, jaká je hodnota manka či škody, co je jejich příčinou a také či nemá účetní jednotka nárok na náhradu škody či manka.

3.1 Účtování o manku

Zjištěné manko se nemusí zaúčtovat až na konci účetního období, avšak je-li zjištěno již v době vzniku, je nutno jej zaúčtovat bez zbytečného odkladu. Manko u majetku se zaúčtuje jako náklad a u závazků jako výnos. Podle majetku, jehož se manko týká, rozlišujeme jej na provozní a finanční. Z hlediska odlišnosti účtování lze rozdělit manka na tyto skupiny:

- rozdíly (schodky) vzniklé nesprávným účtováním, které se zaúčtují podle povahy zjištění nesprávnosti opravným účetním zápisem,
- technologické a technické úbytky zásob ve výrobním procesu, o nichž se účtuje v rámci spotřeby zásob ve výrobním procesu,
- přirozené úbytky zásob v rámci norem,
- schodek pokladní hotovosti a cenin,
- chybějící cenné papíry, u nichž se úbytek z tohoto titulu zaúčtuje pouze v rámci oddělené analytické evidence.
- ostatní výše neuvedená manka.

Vyčíslené a zaúčtované manko se zobrazí ve výkazu zisku a ztráty. Manko se vždy zaúčtuje na stranu MD, konkrétně patří do účtové skupiny **54 – Jiné provozní náklady** a **56 – Finanční náklady**. Souvztažným účtem je příslušný majetkový účet zaúčtovaný vždy na straně D.

3.1.1 Manko vzniklé nesprávným účtováním

V případě manka, u něhož bylo v rámci inventarizace zjištěno, že bylo způsobeno nesprávným účtováním, se v účetnictví zaúčtuje opravný účetní zápis, kterým se účetní stav opraví na zjištěnou skutečnost. V této souvislosti se lze setkat např. s těmito typy chyb:

- při výdeji nebo příjmu zboží došlo k prokazatelné záměně, kdy bylo účtováno o výdeji nebo příjmu jiného druhu zboží než ve skutečnosti, s tím, že z tohoto důvodu vznikl při inventarizaci u jednoho druhu zboží přebytek a u jiného druhu naopak manko,
- v rámci vysvětlování a prokazování vzniklých mank bylo zjištěno, že prokazatelně nebyly zaúčtovány veškeré výdeje materiálu do spotřeby.

Účetní jednotka by měla v interní směrnici ošetřit možnost neúmyslných záměn. Interní směrnice by měla jasně specifikovat případy, kdy se jedná o prokazatelně neúmyslnou záměnu zásob, a způsob účtování oprav těchto neúmyslných záměn.

Příklad č. 1

Ve skladu firmy Iron s.r.o., došlo při výdeji žehliček k neúmyslné záměně. Žehlička typu SW 23 ve skladové ceně 2 200,- Kč byla vydána omylem namísto žehličky PW 68 ve skladové ceně 1 800,- Kč. Oproti vyfakturovaným prodejům tedy chybí jedna žehlička SW 23 a přebývá jedna žehlička PW 68. Po vzájemném vyrovnání činí výsledné manko 400,- Kč.

Postup zaúčtování:

- 1) vzájemná kompenzace manka a přebytku 1 800,- Kč
- 2) manko vzniklé neúmyslnou záměnou 400,- Kč

132/1 – Zboží na skladě a v prodejnách		
MD	žehličky SW 23	D
1) 1 800,-		

549 – Manka a škody		
MD	z provozní činnosti	D
2) 400,-		

132/2 – Zboží na skladě a v prodejnách		
MD	žehličky PW 68	D
		1) 1 800,-

132/2 – Zboží na skladě a v prodejnách		
MD	žehličky PW 68	D
		2) 400,-

Možnost tohoto účtování je důležitá i z daňového hlediska. Pokud by totiž účetní předpisy tuto vzájemnou kompenzaci neumožňovaly a celé manko (2 200,- Kč)

by se zaúčtovalo na účet 549 (pokud by nebyla žádná náhrada), byla by tato částka daňově neuznatelná, pokud by finanční úřad neakceptoval, že „náhradou“ je zaměněný výrobek, tedy celý přebytek (1 800,- Kč) by byl účetním i daňovým výnosem. V důsledku zaúčtování pouze výsledného manka 400,- Kč je daňově neuznaný náklad pouze manko ve výši 400,- Kč. Pokud by ovšem nedošlo k náhradě od odpovědného skladníka.

3.1.2 Manko do normy – přirozené úbytky zásob

Zvláštním případem, kdy se v případě manka nepoužije účet **549 – Manka a škody** je případ tzv. **manka do normy – přirozené úbytky zásob**. V případě přirozeného úbytku materiálu se na straně MD použije účet **501 – Spotřeba materiálu** a v případě přirozeného úbytku zboží se použije na straně MD účet **504 – Prodané zboží**. Pokud by došlo k úbytku zásob vlastní výroby, zaúčtuje se na stranu MD příslušného účtu ze skupiny **61 – Změny stavu zásob vlastní činnosti**. Na straně D příslušného účtu zásob se zaúčtuje daný úbytek. Při zjištění manku kdy zaměstnavatel prokáže zaměstnanci zavinění manka, se na straně MD účtu **335 – Pohledávky za zaměstnanci** popř. na účtu **378 – Jiné pohledávky** zaúčtuje nárok na náhradu škody. Protiúčtem na straně D je účet **648 – Ostatní provozní výnosy**, na kterém se také zaúčtují případné přebytky.

3.1.3 Manka nad normu přirozených úbytků materiálu, zboží a zásob vlastní výroby

Manka nad normu přirozených úbytků materiálu, zboží a zásob vlastní výroby se zachycují na účet **549 – Manka a škody z provozní činnosti**. Ve všech těchto případech se hodnota manka zaúčtuje na stranu MD účtu **549 – Manka a škody**. Na straně D se podle povahy daného případu použijí účty **112 – Materiál na skladě**, účet **132 – Zboží na skladě a v prodejnách** a při účtování zboží u zásob vlastní výroby se použije účet **12 – Zásoby vlastní výroby**.

Příklad č. 2

Společnost Clubmax s.r.o. zabývající se prodejem stavebního materiálu v rámci inventarizace zjistila následující skutečnosti:

- a) na skladě zboží byl zjištěn přebytek dlaždic ve výši 3 350,- Kč.
- b) přirozený úbytek zásob zboží – písek (do výše stanovené vnitropodnikové směrnice) ve výši 550,- Kč

c) manko nad stanovenou normu přirozených úbytků zboží – plastové desky ve výši 1 500,- Kč.

Šetřením se došlo k závěru, že manko způsobil zaměstnanec se sjednanou dohodou o odpovědnosti, a proto mu bylo uvedené manko předsáno k úhradě.

Postup zaúčtování:

1) přebytek zboží – dlaždice	3 350,- Kč
2) přirozený úbytek zboží – písek	550,- Kč
3) vzniklé manko nad stanovenou normu – plastové desky	1 500,- Kč
4) předsaná náhrada škody zaměstnanci	1 500,- Kč

132/1 – Zboží na skladě a v prodejnách	
MD dlaždice	D
1) 3 350,-	

648 – Ostatní provozní výnosy	
MD	D
	1) 3 350,-

504/2 – Prodané zboží	
MD písek	D
2) 550,-	

132/2 – Zboží na skladě a v prodejnách	
MD písek	D
	2) 550,-

549 – Manka a škody z provozní činnosti	
MD	D
3) 1 500,-	

132/3 – Zboží na skladě a v prodejnách	
MD plastové desky	D
	3) 1 500,-

335 – Pohledávky za zaměstnanci	
MD	D
4) 1 500,-	

648 – Ostatní provozní výnosy	
MD	D
	4) 1 500,-

3.1.4 Schodek pokladní hotovosti a cenin

Schodek pokladní hotovosti a cenin se zachytí na účet **569 – Manka a škody na finančním majetku**. Při zjištění schodku pokladní hotovosti a cenin je nezbytné zaúčtovat v účetnictví pohledávku vůči osobě, která je za schodek hmotně odpovědná. Schodek se účtuje na stranu MD účtu **569 – Manka a škody na finančním majetku** a snížení hotovosti nebo cenin na straně D účtu **211 – Pokladna** nebo **213 – Ceniny**. Předsaná náhrada vůči zaměstnanci s hmotnou odpovědností je účtována jako pohledávka na straně MD účtu **335 – Pohledávky za zaměstnanci**, kde souvztažným účtem na straně D je účet

668 – Ostatní finanční výnosy. Tento účet použijeme také v případě vzniklého přebytku pokladní hotovosti nebo cenin.

Příklad č. 3

Při inventarizaci pokladny byl zjištěn schodek v celkové výši 1 900,- Kč. Dohoda o hmotné odpovědnosti byla se zaměstnancem uzavřena. Schodek byl zaměstnanci předeepsán k náhradě v plné výši a uhrazen srážkou ze mzdy.

Postup zaúčtování:

1) vzniklý schodek v pokladně	1 930,- Kč
2) předpis náhrady škody zaměstnanci	1 930,- Kč
3) předpis srážky ze mzdy	1 930,- Kč
4) úhrada manka srážkou ze mzdy	1 930,- Kč

569 – Manka a škody	
MD na finančním majetku	D
1) 1 930,-	

MD 211 – Pokladna	
MD	D
4) 1 930,-	1) 1 930,-

335 – Pohledávky za	
MD zaměstnanci	D
2) 1 930,-	3) 1 930,-

668 – Ostatní finanční	
MD výnosy	D
	2) 1 930,-

MD 331 – Zaměstnanci	
MD	D
3) 1 930,-	4) 1 930,-

3.1.5 Chybějící cenné papíry

Samotnou ztrátou cenného papíru bezprostředně nedochází ke skutečné majetkové újmě, tj. k manku ve vlastním slova smyslu ani ke škodě. Škoda by účetní jednotce vznikla až v momentu, kdy by neoprávněný držitel uplatnil u výstavce cenného papíru právo, které bylo s cenným papírem spojeno. V účetnictví se chybějící částka uvede na analytický účet **Cenné papíry v umořovacím řízení** a zahájí se umořovací řízení. Přebytek cenných papírů se zachycuje na stranu MD konkrétního účtu cenných papírů a na stranu D konkrétního účtu finančních výnosů.

3.2 Účtování o škodách

Škodou se z pohledu účetnictví rozumí fyzické znehodnocení, ať už poškození či zničení nejen majetku, ale i zásob a to jak z objektivních tak subjektivních příčin.

Je nezbytné v první řadě posoudit, zda a jaký účetní případ v souvislosti se vznikem konkrétní škodní události nastal. Jednotlivé škodní události lze rozdělit následovně:

- škody způsobené účetní jednotce, v důsledku nichž došlo k vyřazení majetku,
- škody způsobené účetní jednotce, které byly opravou, popř. jiným zásahem uvedeny do původního nebo lepšího stavu, kdy se účtuje pouze o hodnotě provedených oprav, popř. technického zhodnocení,
- škody způsobené účetní jednotkou třetím osobám, kdy se účtuje pouze o povinnosti nahradit způsobenou škodu.

Za škodu se nepovažuje stav poškození dlouhodobého hmotného majetku, dlouhodobého nehmotného majetku a zásob, které jsou opravitelné. Z pohledu účetnictví také není škodou úbytek majetku do normy přirozených úbytků.

Účetní jednotka má povinnost vzniklé škody zaúčtovat jako snížení svého majetku v případě, že došlo k vyřazení daného majetku. Tento účetní případ musí účetní jednotka zaúčtovat ke dni vyřazení majetku. Způsobil-li škodu účetní jednotce neznámý pachatel, pak ji zaúčtuje ke dni, kdy účetní jednotce došlo potvrzení od policie. Dle charakteru vzniklé škody se škody v účetnictví zachycují na straně MD účtu **549 – Manka a škody z provozní činnosti** anebo na účtu **582 – Škody**. Na účet 582 se účtují jen živelné pohromy uvedené v § 24 odst. 10 Zákona o daních z příjmů. V souvislosti s tímto zákonem je nutné analyticky rozlišovat účet na daňově uznatelné škody a na daňově neuznatelné škody.

Škoda je téměř vždy úzce spjata s již výše zmíněnou náhradou škody, na kterou má účetní jednotka dle svých uzavřených pojistných smluv či dohod o hmotné odpovědnosti nárok.

3.2.1 Manka a škody na dlouhodobém majetku.

Manko vzniklé na hmotném odpisovaném majetku se zaúčtuje v účetní zůstatkové ceně majetku na stranu MD účtu manka a škod a na straně D účtu opravek. Poté je majetek v pořizovací ceně vyřazen z účetnictví.

Příklad č. 4

Společnost Dřevořez s.r.o. postihla nepříjemná událost. V průběhu roku došlo k požáru skladu, kde byly uloženy zásoby zboží. Došlo k nenávratnému zničení veškerého uloženého zboží. Na základě provedené inventarizace bylo zničeno zboží v hodnotě

258 000,- Kč. Sklad byl z důvodu totálního poškození vyřazen z evidence dlouhodobého majetku. Zůstatková cena skladu je 150 000,- Kč. Pořizovací cena skladu činila 3 800 000,- Kč. Účetní jednotka měla pro takové případy sjednané pojištění a škodní událost byla předána pojišťovně k vyřízení. Výše škody, která dle posudku pojišťovny byla označena za živelnou pohromu, byla škoda vyčíslena na 1 750 000,- Kč.

Postup zaúčtování:

1) vyskladnění zboží z důvodu škody	258 000,- Kč
2) zůstatková cena skladu	150 000,- Kč
3) vyřazení budovy z majetku	3 800 000,- Kč
4) předpis náhrady škody	1 750 000,- Kč
5) přijatá náhrada	1 750 000,- Kč

MD	582 – Škody	D
1)	258 000,-	
2)	150 000,-	

132 – Zboží na skladě		
MD	a v prodejnách	D
PS		1) 258 000,-
	258 000,-	

MD	021 – Stavby	D
PS		3) 3 800 000,-
	3 800 000,-	

081 – Oprávky ke stavbám		
MD		D
3)	PS	
	3 800 000,-	3 650 000,-
		2) 150 000,-

688 – Ostatní mimořádné výnosy		
MD		D
		4) 1 750 000,-

378 – Jiné pohledávky		
MD		D
4)	1 750 000,-	5) 1 750 000,-

221 – Bankovní účty		
MD		D
5)	1 750 000,-	

V účetních jednotkách mohou nastat situace, kdy vznikne škodní událost na konci účetního období. Zpravidla nahlášené pojistné události v daném roce, jež se škodní událost týká, nemusí pojišťovna do dne uzavírání účetních knih stihnout vyřešit. Účetní jednotka má však povinnost zaúčtovat všechny účetní případy týkající se hospodářského roku. Za těchto okolností se při zaúčtování nároku na náhradu škody použije účet **388 – Dohadné účty aktivní**, na který na stranu MD zaúčtujeme předpokládanou náhradu škodu. Souvztažně zachytíme nárok na škodu na stranu D účtu **648 – Ostatní provozní výnosy**.

Příklad č. 5

Společnosti B-Trans a.s. provádějící nadrozměrnou přepravu ke konci roku vznikla pojistná událost. Na zledovatělé silnici došlo k havárii nákladního automobilu. Z důvodu totální havárie automobilu byl automobil vyřazen. Pořizovací cena automobilu byla

3 450 000,- Kč, jeho zůstatková cena činila 539 000,- Kč. V souvislosti s uzavřenou pojistnou smlouvou týkající se havarijního pojištění, byla tato událost na konci roku nahlášena pojišťovně. Do konce účetního období však společnost náhradu od pojišťovny neobdržela. Škoda byla vyčíslena na 900 000,- Kč.

Postup zaúčtování:

1) zůstatková cena nákladního automobilu	539 000,- Kč
2) vyřazení nákladního automobilu	3 450 000,- Kč
3) předpis náhrady od pojišťovny	900 000,- Kč

549 – Manka a škody		
MD	z provozní činnosti	D
1) 539 000,-		

082 – Oprávky ke		
MD	SMV a Soub.MV	
2)		
3 450 000,-		

022 – SMV a		
MD	soub.MV	D
1) 539 000,-	2)	
	3 450 000,-	

388 – Dohadné účty		
MD	aktivní	D
3) 900 000,-		

648 – Ostatní provozní		
MD	výnosy	D
	3) 900 000,-	

Příklad č. 6

Při autonehodě osobního automobilu v roce 2010 nedošlo k totální havárii s následkem vyřazení majetku. Nejednalo se tedy o škodu, proto společnost havarovaný automobil nechala opravit v renomovaném servisu. Do konce roku však pojistné plnění od pojišťovny nepřišlo. Společnost od pojišťovny obdrží náhradu škody po odečtení 10 % spoluúčasti.

Postup zaúčtování:

1) celková oprava vozidla	50 000,- Kč
2) úhrada faktury za opravu	50 000,- Kč
3) předpis náhrady od pojišťovny	45 000,- Kč
4) platba od pojišťovny (v roce 2011)	45 000,- Kč

511 – Opravy a		
MD	udržování	D
1) 50 000,-		

MD 321 – Dodavatelé		
MD		D
2) 50 000,-	1) 50 000,-	

MD 221 – Bankovní účty		
MD		D
4) 45 000,-	2) 50 000,-	

388 – Dohadné účty		
MD	aktivní	D
3) 45 000,-	4) 45 000,-	

688 – Ostatní mimořádné		
MD	výnosy	D
	3) 45 000,-	

4 Daňové hledisko mank a škod

4.1 Posouzení škody

Z hlediska správnosti daňového posouzení vzniklých škod je nutné opřít se o Zákon o daních z příjmů, konkrétně řídit se § 25 odst. 2. Zmíněné ustanovení nám říká, že škodou se rozumí fyzické znehodnocení (poškození nebo zničení) majetku ve vlastnictví poplatníka, ať už z objektivních či subjektivních příčin, pokud je majetek v důsledku škody vyřazen. Definice škody z daňové pohledu se od toho účetního liší tím, že u daňové škody musí dojít k vyřazení majetku, avšak u škody z účetního hlediska to není výslovně uvedeno.

Při posuzování škod z hlediska daňového dochází v praxi poměrně často ke směšování pojmů škoda a škodní událost. Z tohoto důvodu je nutné nejprve vymezit co se rozumí škodou z obecného právního pohledu (tj. co se rozumí škodní událostí) a co se rozumí škodou z hlediska účetního a daňového. Je pravdou, že každá škoda z hlediska účetní a daňového je také škodní událostí (škodou) z hlediska právního, ale na druhé straně vznik škodní události ještě neznamená, že automaticky také vznikla škoda ve smyslu účetních a daňových předpisů.

4.1.1 Daňové škody

I v případech, kdy vznikne škoda taková, jak ji definuje zákon o daních z příjmů, tedy obecně škoda nedaňová, existují výjimky a situace, kdy tato škoda, v plném rozsahu nebo částečně, je daňovým nákladem. Podle ustanovení § 24 odst. 2 písm. l) zákona o dani z příjmů se daňovou škodou rozumí:

- škody vzniklé v důsledku živelných pohrom,
- škody způsobené podle potvrzení policie neznámým pachatelem,
- zvýšené výdaje v důsledku opatření stanovených zvláštními předpisy a to i bez ohledu na to, zda dojde či nedojde k náhradě těchto škod a v jaké výši.

Pro poplatníky vedoucí daňovou evidenci však platí dále podmínka, že výše uvedené výdaje nebyly již jako daňové uplatněny, a to ani v předchozích zdaňovacích obdobích. Pokud by se tak stalo, jednalo by se o duplicitní výdaj.

Chtěla bych zdůraznit důležité ustanovení zákona o daních z příjmů, kterým je § 24 odst. 2 písm. p), který za daňovou škodu taktéž považuje výdaj (náklad), k jejichž úhradě je poplatník povinen podle zvláštních zákonů. Jedná se např. o úhradu z titulu odpovědnosti

za škodu z provozní činnosti, za škodu na převzaté věci, za škodu způsobenou okolnostmi, za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků či zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škody při pracovním úrazu a nemoci z povolání.

4.1.2 Nedaňové škody

Podle zákona o daních z příjmů je škoda obecně nedaňovým nákladem. Aby tedy škoda byla nedaňovým nákladem, musí být způsobena na vlastním majetku a takto škodou poničený majetek musí být vyřazen. Škody v ostatních případech jsou bez ohledu na jejich rozsah a výši daňově uznatelným nákladem. „Za výdaje (náklady) vynaložené k dosažení, zajištění a udržení příjmů pro daňové účely nelze uznat manka a škody přesahující náhrady s výjimkou uvedenou v § 24 tohoto zákona.“¹⁵ Manko nastane tehdy, jestliže účetní stav zjištěný inventarizací je vyšší než stav skutečný. Škoda je fyzické znehodnocení na majetku vlastníka, který je v důsledku škody vyřazen.

4.1.3 Škoda a přijatá náhrada

V případě, kdy se škodou souvisí přijatá náhrada (např. od pojišťovny nebo od jiných odpovědných osob za škodu) je škoda do výše přijaté náhrady daňovým nákladem. Na druhé straně přijatá náhrada je pochopitelně zdanitelným výnosem.

Příklad č. 7

Při služební cestě došlo k havárii vozidla. Škoda na vozidle byla takového charakteru, že jej bylo nutné vyřadit z evidence dlouhodobého majetku. Zůstatková cena vozidla činila 100 000,- Kč, vstupní cena byla 380 000,- Kč. Pojišťovna uhradila 90 000,- Kč.

Řešení:

Zůstatková cena je daňovým nákladem do výše plnění z pojišťovny, tedy 90 000,- Kč. Zbývajících 10 000,- Kč zůstatkové ceny bude nedaňový náklad. Jedná se o rozdíl mezi zůstatkovou cenou a náhradou od pojišťovny. Pojistné plnění ve výši 90 000,- Kč je zdanitelným výnosem.

Může dojít k situaci, kdy škoda na majetku vznikne ke konci účetního období. V tomto případě musí poplatník, který vede účetnictví vytvořit dohadnou položku. V případě poplatníka, který vede daňovou evidenci dohadnou položku tvořit nelze, jelikož tento poplatník časově nerozlišuje náklady a výnosy. Jelikož v roce vzniku škodu neobdrží náhradu

¹⁵ § 25 odst. 1 písm. n) ZDP

od pojišťovny, nelze uplatnit škodu jako daňový výdaj. Postupuje se tedy tak, že se zůstatková cena majetku jako daňový výdaj neuplatní a přijatá náhrada od pojišťovny v následujícím roce se do základu daně nezahrne.¹⁶

4.1.4 Škody způsobené podle potvrzení policie neznámým pachatelem

Tento typ škody je řešený v ustanovení § 24 odst. 2 písm. l) zákona a je daňovým výdajem tehdy, kdy je škoda způsobená podle policie neznámým pachatelem. Pojem škoda však dále zákon nespecifikuje. Může se tedy jednat jak o škodu na hmotném majetku, např. odcizení automobilu, tak i o škodu např. na pokladní hotovosti podnikatele. Taktéž pojem potvrzení policie o škodě způsobené neznámým pachatelem zákon o daních z příjmů blíže nespecifikuje. Musí se však vždy jednat o potvrzení vydané orgány Policie ČR (jedná-li se o škodu, k níž došlo mimo ČR, potvrzení mohou vydat i orgány zahraniční policie), které obsahuje údaje o skutečnosti, že došlo ke škodě na určitém majetku daňového poplatníka a konkrétní pachatel nebyl zjištěn a je neznámý. Daňově uznatelným výdajem v příslušném zdaňovacím období je škoda způsobená neznámým pachatelem, pokud poplatník ve stejném zdaňovacím období obdrží potvrzení policie, kdy ke škodě došlo nebo v následujícím roce, avšak do termínu pro sestavení četní závěrky, resp. do termínu pro podání daňového přiznání za předchozí zdaňovací období.

Může však také nastat situace, kdy bude škoda způsobená pachatelem, který je známý. Poškozený nemá nárok uplatnit tuto škodu jako daňovou. V tomto případě se totiž nejedná o škodu způsobenou podle potvrzení policie neznámým pachatelem. Poškozený subjekt má ovšem možnost vymáhat náhradu škody od známého pachatele. Kdyby pachatel náhradu škody uhradil, týkala by se nedaňových nákladů minulých let.

Příklad č. 8

Společnost nakoupila zboží v hodnotě 500 000,- Kč. Toto zboží bylo prodáno na fakturu v hodnotě 540 000,- Kč. Obchodní marže tedy činila 40 000,- Kč. Odběratel si zboží odebral a prodávajícímu vznikla pohledávka ve výši 540 000,- Kč vůči odběrateli. Dodatečně bylo zjištěno, že šlo o podvod, neboť doklady předložené odběratelem jsou fingoané. Proávající má potvrzení od policie, že pachatelem je neznámá osoba. Jedná se

¹⁶ § 23 odst. 4 písm e) ZDP

tedy o škodu způsobenou podle potvrzení policie neznámým pachatelem. Tato škoda je daňově uznatelným výdajem. Podnik si nadále ponechá v nákladech částku nakoupeného zboží v hodnotě 500 000,- Kč. Pohledávka za odběratelem je pohledávkou za neexistující osobu, a jako taková nebude v účetnictví účetní jednotky nadále evidována. V případě uzavření kupní smlouvy s neexistující osobou se jedná o neplatný právní úkon. To znamená, že na jedné straně bude mít poplatník v nákladech 500 000,- Kč a na druhé straně dojde ke stornu pohledávky z výnosů v hodnotě 540 000,- Kč.

Příklad č. 9

Poplatníkovi byla způsobena škoda odcizením části vybavení provozovny pachatelem, kterého se podařilo policii identifikovat. Vybavení provozovny nebylo pojištěno. Řízení o náhradě škody bylo uplatněno v rámci trestního řízení. Soud však řízení o náhradě škody z trestního řízení vyloučil.

V případě, kdy došlo k identifikaci pachatele orgány policie, je způsobená škoda daňovým výdajem poplatníka pouze do výše přijaté náhrady od pachatele. Skutečnost, že škodu způsobenou pachatelem trestní senát nepřipustil k adheznímu řízení,¹⁷ nemá žádný vliv na možnost jejího vymožení v rámci občanskoprávního řízení na základě žaloby podané poplatníkem.

Příklad č. 10

Podnikateli byl odcizen automobil. Od policie obdržel potvrzení o tom, že se nepodařilo zjistit pachatele odcizení vozidla, tudíž pachatel je neznámý. Od pojišťovny podnikatel obdržel pojistné plnění. V následujícím účetním období byl automobil policií nalezen a vrácen podnikateli. Pojišťovna podnikatele požádala o vrácení pojistného plnění.

Ve zdaňovacím období, v němž bylo vozidlo odcizeno, si podnikatel uplatní 1/2 odpisů. Při vyřazení automobilu si uplatní jako svůj daňový výdaj zůstatkovou cenu automobilu. Plnění poskytnuté pojišťovnou je zdanitelným příjmem podnikatele. V následujícím zdaňovacím období, kdy podnikatel pojistné plnění vrátí pojišťovně, si uplatní jako svůj daňový výdaj. Nalezený automobil si poplatník opětovně zařadí do evidence hmotného majetku, a to ve výši jeho zůstatkové ceny. Zároveň pokračuje v již započatém odpisování. Zůstatkovou cenu automobilu, kterou uplatnil jako svůj daňový výdaj, zahrne do svých zdanitelných příjmů. V případě, nalezení automobilu v poškozeném stavu, jsou

¹⁷ projednávání v rámci trestního řízení

opravy daňově uznatelným výdajem. Pokud poplatník automobil prodá, zůstatková cena automobilu bude jeho daňovým výdajem a příjem z prodeje majetku bude podléhat zdanění v rámci § 10 zákona jako tzv. ostatní příjem.

4.1.5 Škody způsobené živelní pohromou

Pro účely zákona o daních z příjmů se za živelní pohromu dle ustanovení § 24 odst. 10 považují nezaviněný požár a výbuch, blesk, vichřice s rychlostí větru na 75 km/h, povodeň, záplava, krupobití, sesouvání půdy, sesuny půdy a skalní zřícení (pokud k nim nedošlo v souvislosti s průmyslovým nebo stavebním provozem), sesouvání nebo zřícení lavin a zemětřesení dosahující alespoň 4. stupnice RichtEROVY mezinárodní stupnice, udávající makroseismické účinky zemětřesení. Výše škody musí být doložena, a to buď posudkem pojišťovny nebo posudkem soudního znalce i v případě, že poplatník není pojištěný. Tento posudek dokládá, že škoda a její výše byla řádně zjištěna a ohodnocena. Bez doložení výše škody znaleckým posudkem soudního znalce nebo likvidátora pojišťovny může správce daně vyloučit uplatněné výdaje z daňového základu poplatníka. Bližší výklad, který by konkrétněji charakterizoval jednotlivé typy živelních pohrom ZÁKON O DANI Z PŘÍJMŮ nepodává. Z požadavku, aby poplatník doložil škody posudkem pojišťovny, však lze soudit, že toto vymezení bude shodné s tím, jak definují jednotlivá pojistná nebezpečí pojišťovny při sjednávání živelních pojištění.

Např. pod pojmem výbuch lze rozumět rozsáhlý ničivý projev tlakové síly, výbuch kotle, potrubí apod. Vichřicí se rozumí pohyb hmoty vzduchu rychlostí nejméně 20,8 m/sec., takže poplatník, který bude chtít uplatňovat daňově uznatelné výdaje (náklady) v důsledku škod způsobených vichřicí, bude muset prokázat, že šlo opravdu o vichřici, která mu způsobila škodu, a že splňovala výše uvedenou podmínku rychlosti větru. Jestliže dojde k bezprostřednímu přechodu atmosférického výboje na určitý majetek v důsledku toho k požáru, jedná se o poškození úderem blesku. Dále mohou vzniknout škody v důsledku povodní, kdy voda, která se vylila z břehů toků nebo nádrží, zaplaví určité území. Nezanedbatelné škody mohou vzniknout rovněž při krupobití, sesuvem půdy, skalních zříceních apod.

Pro účely daně z příjmů se za živelní pohromu považuje pouze událost, která nebyla způsobena lidským faktorem (např. nezaviněný požár). Pro daňové řízení musí být tedy prokazatelné, že požár nebyl zaviněn lidským zásahem, např. se jednalo o vznik požáru

v souvislosti s úderem blesku. Podobně bude poplatník uplatňovat daňově uznatelné výdaje (náklady) v důsledku škody způsobené vichřicí. Poplatník musí prokázat, že se jednalo o vichřici s rychlostí větru nad 75 km/h, a že způsobená škoda skutečně vznikla v důsledku vichřice. Pokud by se zjistilo, že se nejedná o živelní pohromu, např. se v daném případě nejedná o nezaviněný požár, nebo škoda nebyla způsobena v důsledku vichřice, lze výdaje spojené se vznikem škody plně uplatnit jako daňové pouze za předpokladu, že se jedná o škodu způsobenou podle potvrzení policie neznámým pachatelem. Jak již ale bylo uvedeno, pokud by se však jednalo o škodu způsobenou pachatelem, který je znám, lze výši škody uplatnit do daňových výdajů pouze do výše přijaté náhrady.

Příklad č. 11

Při vyplavení z důvodu povodní utrpěla kancelář podnikatele škodu na majetku (počítač, vybavení kanceláře). Tento majetek byl zařazen v obchodním majetku podnikatele, zůstatková cena činila 53 000,- Kč.

Škodu vzniklou v důsledku živelní pohromy lze uplatnit na základě ustanovení § 24 odst. 2 písm. l) ZDP do výdajů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Za živelní pohromu se na základě ustanovení § 24 odst. 10 ZDP považují i povodeň a záplava. Výše škody musí být objektivně zjištěna a doložena posudkem pojišťovny nebo posudkem soudního znalce. Plnění z pojištění majetku, který byl zahrnut do obchodního majetku pro výkon podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti v době vzniku škody, se zahrnuje do zdanitelného příjmu poplatníka. V tomto případě bude v souladu s ustanovením § 24 odst. 10 daňově účinný náklad do výše zůstatkové ceny, tedy do výše 53 000,- Kč.

4.1.6 Škody na zásobách

Na základě ustanovení § 24 odst. 2 písm. zg) ZDP, podle něhož jsou daňově uznatelné také výdaje (náklady) vzniklé v důsledku prokazatelné likvidace:

- zásob materiálu,
- zboží, nedokončené výroby,
- polotovarů,
- hotových výrobků,
- léků a léčiv,
- potravinářských výrobků.

U léků, léčiv či potravinářských výrobků jsou však výdaje (náklady) vzniklé v důsledku prokazatelné likvidace výdaji (náklady) daňově uznatelnými pouze v případě, že doba použitelnosti těchto léků, léčiv či potravinářských výrobků prošla a nelze je podle zvláštních předpisů¹⁸ dále uvádět do oběhu.

Poplatník je však povinen vždy doložit likvidaci jakýchkoliv zásob. K prokázání likvidace je poplatník povinen vypracovat protokol, kde uvede:

- důvody a způsob provedení likvidace,
- čas a místo provedení likvidace,
- specifikace předmětů likvidace,
- způsob naložení s zlikvidovanými předměty,
- pracovníky zodpovědné za způsob likvidace.

Výdaje (náklady) spojené se samotnou likvidací zásob, např. nakládka, odvoz, skládkové apod., zůstávají i nadále výdaji (náklady) daňovými, a to bez ohledu na jejich výši.

Příklad č. 12

Podnikateli byla způsobena škoda, při které vlivem poruchy mrazícího zařízení došlo k znehodnocení mražených potravin ve výši 45 000,- Kč. Podnikatel nebyl pojištěný.

Jelikož neměl podnikatel zásoby pojištěny, nelze očekávat žádnou náhradu škody, tudíž podnikatel hodnotu těchto zásob do daňových výdajů (nákladů) nemůže zahrnout.

Pokud by však poplatník provedl likvidaci těchto zásob podle uvedeného ustanovení, jednalo by se o daňový výdaj (náklad), ale pouze u zboží, jehož doba použitelnosti již uplynula. Avšak na zboží, u něhož tato doba ještě neuplynula, nelze toto ustanovení uplatnit. V tomto případě se bude jednat o výdaj (náklad) nedaňový.

Podnikatel má ještě možnost tyto potraviny prodat za minimální cenu, např. na výkrm zvířat. Za těchto okolností bude možné celou hodnotu zboží uplatnit v plné výši, protože by se jednalo o prodej zboží.

4.1.7 Technické a technologické úbytky zásob

Pokud se jedná o škody vzniklé na základě přirozených úbytků zásob, je třeba, aby si poplatníci stanovili normy těchto přirozených úbytků a nezaviněných ztrát a jejich výši příslušnému správci daně prokazatelně doložili. Tyto normy je žádoucí stanovit s přihlédnutím k jejich výši u podnikatelů majících shodný nebo obdobný charakter

¹⁸ Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele a zákon č. 110/1997 Sb., o potravinářských a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů)

podnikání, kteří pracují v obdobných podmínkách. Jako pomůcku pro stanovení norem přirozených úbytků mohou poplatníci využít dříve platné normy vydané pro jednotlivé resorty činností příslušnými ústředními orgány, a ty aktualizovat podle konkrétních podmínek podnikání. Např. pro stanovení norem přirozených úbytků na potravinářských produktech mohou poplatníci využít normy, které doporučilo ministerstvo zemědělství pro jednotlivé skupiny zemědělských produktů, při manipulaci s léčivý a zdravotnickými potřebami v jednotkách lékárenské služby normy nezaviněných ztrát vydané Ministerstvem zdravotnictví apod. Způsob tvorby norem přirozených úbytků a ztrát, jejich odůvodněnost a výše musí být poplatníkem prokazatelně doloženy a správci daně prokázány.

Daňové i účetní předpisy umožňují daňovým subjektům stanovit normy přirozených úbytků zásob. Jako součást spotřeby budou v rámci daňového řízení uznány úbytky v rámci stanovených norem přirozených úbytků. Úbytky nad stanovené normy přirozených úbytků mají charakter inventarizačních rozdílů. Z hlediska daní z příjmů se v rámci daňového řízení tedy vždy bude posuzovat opodstatněnost výše norem stanovených poplatníkem. Správce daně může posoudit, zda stanovené normy úbytků a ztrát odpovídají charakteru činnosti poplatníka a obvyklé výši norem jiných poplatníků se shodnou nebo obdobnou činností. O zjištěný rozdíl může správce daně upravit základ daně poplatníka.

Příklad č. 13

V prodejně došlo k nakažení jahod hnilobou. V případě shnilého a nahnilého ovoce jde zpravidla o přirozený úbytek zboží v souvislosti s jeho prodejem. Za předpokladu, že úbytek zásob zboží (jahod) nepřesahuje výši poplatníkem stanovené (a samozřejmě i odpovídajícím způsobem zdůvodněné) normy, je úbytek zásob zboží daňově uznatelným výdajem. Obdobně lze postupovat i v případě poskytnuté slevy z ceny zboží – ovoce nebo jiného potravinářského zboží v důsledku snížení jeho kvality. Pokud by však poplatník zhnílé jahody např. daroval za účelem jeho zkrmení soukromému zemědělci, nejsou výdaje (náklady) spojené s darovaným ovocem daňově uznatelným výdajem. Pokud jsou úbytky zásob zboží vyšší než stanovené normy, jedná se již o škodu a výdaje spojené s pořízením tohoto zboží jsou daňovým výdajem do výše přijaté náhrady škody.

4.1.7.1 Zmetky

Za zmetky vzniklé ve výrobním procesu se považují hotové výrobky, polotovary vlastní výroby nebo nedokončená výroba, jestliže neodpovídají příslušným normám a z tohoto důvodu nemohou sloužit k původnímu účelu buďto vůbec nebo až po vynaložení dodatečných výdajů (nákladů) na jejich opravu. Výdaje (náklady) spojené s výrobou zmetku zaměstnancem se neúčtují jako škoda a ani z hlediska daně z příjmů se za škodu nepovažují. Považují se za technologické a technické úbytky zásob. Výdaje (náklady) vzniklé na výrobu zmetku jsou tedy daňově uznatelné. Náhrady, které lze uplatnit v souvislosti se vznikem zmetků podle platných právních předpisů (zákoník práce), jsou součástí příjmů (výnosů) poplatníka.

Pokud podnikatel provede z důvodu reklamace prodaného výrobku záruční opravu, jsou výdaje (náklady) na provedení záruční opravy daňově uznatelné, tzn. jsou součástí výdajů (nákladů) na dosažení, zajištění a udržení příjmů poplatníka v tom zdaňovacím období, kdy byly poplatníkem vynaloženy.

4.1.7.2 Ztratné

Ztratným se v maloobchodním prodeji rozumí inventarizační rozdíl, který je např. způsoben drobnými ztrátami nebo drobnými krádežemi prodávaného či vystaveného zboží. Za škody a manka, které nelze zahrnovat do daňových výdajů, se nepovažuje ztratné v maloobchodním prodeji, a to do výše ekonomicky zdůvodněné normy stanovené poplatníkem. Pokud se při inventarizaci zásob zjistí, že ztráta na zboží nepřevyšuje poplatníkem stanovenou normu, zahrne poplatník ztratné do daňově uznatelných výdajů (nákladů). V opačném případě nelze část ztráty nad normu zahrnovat do daňových výdajů (nákladů). Poplatník, který vede daňovou evidenci, a který výdaje spojené se ztrátami již zahrnul do svých daňových výdajů při úhradě kupní ceny zásob, však nelze tyto výdaje uplatnit dvakrát.

4.2 Manka a škody z pohledu DPH

Daň z přidané hodnoty tvoří jeden z nejdůležitějších příjmů státního rozpočtu a nebude daleko od pravdy, že DPH patří mezi nejsložitější daně, jelikož zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty je neustále novelizován. V daňovém systému zařazujeme DPH mezi daně nepřímé. Za podmínek stanovených tímto zákonem se DPH

vztahuje na zboží, nemovitosti a služby a jsou povinni touto daní zatěžovat své prodeje plátců daně, kteří jsou registrovaní u příslušného správce daně. Plátců daně jsou podnikatelé provádějící zdanitelná plnění a mohou jimi být jak právnické tak fyzické osoby.

Zjištění manka a škody není z hlediska zákona o DPH předmětem daně a ani zákon tyto pojmy nijak nedefinuje. Plátců daně má důkazní povinnost a prokazuje všechny skutečnosti, které je povinen uvádět v přiznání nebo k jejichž prokázání byl správcem daně vyzván. Pokud plátců daně prokáže, že se v případě zjištěného manka nejedná o dodání zboží ve smyslu § 13 Zákona o DPH, povinnost přiznat daň na výstupu plátců nevznikne. Pokud však plátců neprokáže věrohodné důkazní prostředky, posuzuje správce daně manko jako dodání zboží a DPH vyměří.

Vzniklé škody ani předepsané náhrady škod nejsou zdanitelným plněním a daň na výstupu se u nich neuplatňuje. Vzniklé škody a jejich posouzení z hlediska zavinění konkrétní osobou je žádoucí mít i pro účely DPH řádně zdokumentovány s tím, že škoda musí být zaúčtována v souladu s příslušnými předpisy. V případě řádného nezdokumentování škody z hlediska příčin jejího vzniku nelze totiž vyloučit, že správce daně posoudí v konkrétním případě vzniklou škodu s ohledem na další doložené doklady jinak a dodání hodnotu škody daní na výstupu. Vznikne-li však manko, za které je zodpovědný zaměstnanec, ale poplatník neuzavřel se zaměstnancem dohodu o odpovědnosti, je manko v souladu s § 13 odst. 4 písm. a) zákona o DPH zdanitelným plněním a musí se uplatnit daň na výstupu.

Je však třeba upozornit, že manka na zboží, podléhajícímu spotřební dani, této dani podléhají. Vyplývá to ze zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, konkrétně z § 9 odst. 3 písm. d), podle něhož povinnost spotřební daň přiznat a zaplatit vzniká také dnem zúčtování ztráty nebo znehodnocení vybraných výrobků, nejpozději však do jednoho měsíce po zjištění ztráty nebo znehodnocení, pokud ke ztrátě nebo znehodnocení nedošlo v důsledku prokazatelně nepředvídatelné a neodvratitelné události. Do ztrát a znehodnocení se nezahrnují ztráty a znehodnocení ve výši technicky zdůvodněných skutečných výrobních ztrát a ztrát při distribuci a skladování.

Příklad č. 14

Společnost TaSTrans s.r.o. předala přepravci zboží, který měl dopravit zásilku k odběrateli. Avšak vlivem nepříznivých povětrnostních podmínek a nepříznivého jízdy stavu a povaze vozovky došlo k dopravní nehodě, při které bylo zboží zničeno, a tudíž nebylo možné odběrateli zásilku zboží předat.

Pokud se jedná o vyčíslení škody způsobené dopravní nehodou (škodou při přepravě), nejedná se o plnění, které je předmětem daně a výše škodu bude fakturována bez DPH.

Příklad č. 15

Společnost Mont Blanc s.r.o. zabývající se prodejem sportovního oblečení v rámci inventarizace zjistila manko nad stanovenou normu přirozených úbytků zboží – zimních rukavic ve výši 800,- Kč. Šetřením se došlo k závěru, že manko způsobil zaměstnanec, avšak nebyla s ním sjednána dohoda o odpovědnosti.

V tomto případě je nutné vyčíslené manko zatížit daní na výstupu. Základem daně bude celková hodnota manka ve výši 800,- Kč a výsledná daň bude činit 160,- Kč, kterou poplatník odvede v daňovém přiznání za příslušné období.

5 Závěr

Téma mé bakalářské práce je velmi rozšířené, a to nejen v podnicích, ale dotýká se také osob v běžném životě. Cílem mé bakalářské práce bylo objasnit pojmy manka a škody. Těmito pojmy jsem se také zabývala z účetního a daňového pohledu.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ukládá účetní jednotce k poslednímu dni účetního období povinnost sestavit účetní závěrku. Sestavení účetní závěrky však s sebou přináší mnoho přípravných prací, které jsou časově náročné. Na počátku samotné účetní závěrky je nutné provést inventarizaci majetku a závazků. Tato činnost je náročná jak na přípravu a samotné provedení, tak i na organizaci, na níž se podílí řada zaměstnanců. Výsledkem provedené inventarizace mohou vzniknout inventarizační rozdíly.

Za inventarizační rozdíly považujeme manka (zjištěný stav je nižší než stav v účetnictví) a přebytky (zjištěný stav je vyšší než stav v účetnictví). Podnikatelské subjekty by si měly mezi vnitřní organizační směrnice bezpochyby zařadit i směrnici o inventarizaci majetku a závazků. Tato směrnice musí konkretizovat způsob provedení inventarizace majetku a závazků v účetní jednotce s cílem splnit příslušná ustanovení zákona o účetnictví, zajistit průkaznost stavu, reálnost stanovených cen a zajistit i funkci ochrany majetku a odpovědnosti za něj. V závislosti na povaze podnikatelské činnosti si může účetní jednotka ve své vnitřní směrnici též zvolit četnost inventarizace, která nemusí být prováděna pouze jednou ročně, ale i v průběhu účetního období. Dalšími důležitými body ve směrnici je stanovení manka do normy a určení hmotné odpovědnosti zaměstnanců. Uzavřením dohody o hmotné odpovědnosti zaměstnanců je jedním z nástrojů snižování dopadu vzniklého manka. Touto dohodou vzniká zaměstnanci v případě prokázání jeho zavinění povinnost uhradit vzniklé manko, např. srážkou ze mzdy zaměstnance.

Škoda představuje kategorii mimořádného úbytku majetku účetní jednotky, jež vzniká v rámci hospodářské činnosti. Vznik škody představuje pro účetní jednotku v podstatě vznik majetkové újmy, resp. škodní událost. Mohou vznikat škody na věcech či majetku a škody na zdraví. Se škodou je vždy spjata odpovědnost za škodu. Stanovení odpovědnosti konkrétních osob považujeme za preventivní nástroj k minimalizaci negativního dopadu vzniklé škody. V případě vzniku škody se způsobená škoda a její náhrada bude uplatňovat u těchto konkrétních osob. Odpovědný za škodu může být zaměstnanec, zaměstnavatel ale i třetí osoba. Odpovědnosti v rámci pracovněprávních vztahů mezi zaměstnanci a zaměstnavateli upravuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Za škody způsobené účetní jednotce třetími osobami se použije zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Proti případným škodám se lze chránit uzavřením specifického pojištění. V podmínkách českých zákonů hovoříme o pojištění smluvním a zákonném. Zaměstnavatelům ze zákona plyne povinnost uzavřít pojištění odpovědnosti za škody způsobené provozem motorových vozidel a pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání. Velkou praxí však je, že mimo tato zákonná pojištění si podnikatele uzavírají i pojištění nad rámec zákona.

Z hlediska věrného zobrazení skutečností, které jsou předmětem účetnictví, je každá účetní jednotka povinna zjištěné manko zaúčtovat ve svém účetnictví jako úbytek svého evidovaného majetku do účetního období, za které se inventarizací ověřuje stav majetku a závazků, tedy ke dni, k němuž se tento stav ověřuje. V účetnictví nelze vzájemně kompenzovat jednotlivá zjištěná manka s jednotlivými přebytky u různých druhů majetku a v závěru účtovat souhrnné manko snížené o veškeré přebytky. Výjimku tvoří pouze případ, kdy manko a přebytek byly způsobeny dřívější prokázanou nesprávností v účtování. Před samotným zaúčtováním je nutné vědět, jakého majetku se manka a škody týkají, jaká je jejich výše, co je příčinou jejich vzniku a zda má účetní jednotka nárok na náhradu škody či manka.

Při zaúčtování se účetní jednotky mohou opírat o ČÚS č. 19 Náklady a výnosy. Manko představuje náklad, který se zachycuje v účtové skupině 54 – Jiné provozní náklady a 56 – Finanční náklady. Při výběru správného účtu z příslušné účtové skupiny musíme správně rozlišit, zda manka a škody vznikly z provozní nebo finanční činnosti. Manka a škody na dlouhodobém majetku a manka nad normu přirozených úbytků se zaúčtují na stranu MD účtu 549 – Manka a škody z provozní činnosti. Protiúčtem na straně D je příslušný majetkový účet. Pro přirozené úbytky zásob se použijí dle povahy zásob účty 501 – Spotřeba materiálu nebo 504 – Prodané zboží. Účet 569 – Manka a škody na finančním majetku použijeme v případě manka nebo-li schodku u pokladní hotovosti a cenin.

Škoda představuje rovněž náklad a zachycuje se také na straně MD účtu 549 – Manka a škody. Avšak v případě, kdy ke škodě dojde v důsledku vzniklé živelné pohromy, zaúčtuje se škoda na stranu MD účtu 582 – Škody. O škodě hovoříme tehdy, v jejichž důsledku došlo k fyzickému vyřazení majetku. Fyzické znehodnocení majetku je neopravitelné.

I když vznikne účetní jednotce manko či škoda, ve většině případech dojde k náhradě škody. Způsobí-li manka a škody zaměstnanci, je náhrada požadována po nich. Účetní jednotka však musí zaměstnanci prokázat jeho zavinění a zaměstnance vyrozumět o výši a rozsahu jeho náhrady. Tímto prokázáním vzniká zaměstnavateli vůči zaměstnanci pohledávka z titulu náhrady škody, která se zaúčtuje na stranu MD účtu 335 – Pohledávky

za zaměstnanci. Je-li účetní jednotka pojištěna a náhrada škody se očekává z pojistného plnění pojišťovny, zaúčtuje se pohledávka na stranu MD účtu 378 – Jiné pohledávky. Náhrada škody se následně zaúčtuje souvztažně ve prospěch mimořádných výnosů na stranu D účtu 688 – Ostatní mimořádné výnosy.

Ve 4. kapitole jsem se zabývala posouzením mank a škody z daňového pohledu. Daňové hledisko je upraveno v Zákoně o daních z příjmů. Dle ustanovení § 25 odst. 2 ZDP představuje škoda fyzické znehodnocení majetku ve vlastnictví poplatníka. Daňová definice se od té účetní liší tím, že z pohledu daňového musí dojít vždy k vyřazení majetku. Podle zmíněného ustanovení se za škodu považuje živelná pohroma, škoda způsobená podle potvrzení policie neznámým pachatelem nebo zvýšené výdaje v důsledku opatření stanovenými zvláštními předpisy.

Konkrétní události, které se považují za živelnou pohromu jsou vymezeny v § 24 odst. 10 ZDP. Je žádoucí, se proti škodám způsobených živelní pohromou řádně pojistit, jelikož nastane-li poplatníkovi škoda v důsledku živelné pohromy, má nárok na náhradu škody. Škody musí být vždy doloženy posudkem pojišťovny popřípadě posudkem soudního znalce. Škody, které způsobí podle potvrzení policie neznámý pachatel jsou dle ZDP daňově uznatelné v plné výši. Pokud by však policie pachatele vypátrala, nemá poškozený subjekt nárok uplatnit si škodu do daňově uznatelných nákladů. Vzniklou škodu může vymáhat po zjištěném pachateli.

Manka a škody nejsou předmětem daně z přidané hodnoty ani zdanitelným plněním. Zákon o DPH tyto pojmy nedefinuje. Zabývá se pouze případem, kdy pořízení majetku představuje dodání zboží pro účely DPH a byl uplatněn plný nebo částečný nárok na odpočet daně. Vzniklé škody a náhrady škod rovněž nejsou zdanitelným plněním a daň na výstupu se u nich neuplatňuje. Není-li však předepsána náhrada škody, musí být DPH odvedeno v souladu s § 13 odst. 4 písm. a) zákona o DPH.

Bakalářská práce poskytuje stručné a ucelené informace o mankách a škodách. Tuto práci bych především doporučila studentům, ale může být užitečná také širší veřejnosti, jako např. účetním pracovníkům či podnikatelům.

Seznam použité literatury

Literatura:

MÜLLEROVÁ, L. *Účetní předpisy pro podnikatele*. 3. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2009. 587 s. ISBN 978-80-7357-435-2.

POKORNÝ, M.; HOCHMAN, J. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním*. 3. vyd. Praha: Linde Praha akciová společnost, 2008. 319 s. ISBN 978-80-7201-722-5.

SCHIFFER, V. *Inventarizace majetku a závazků v praxi podnikatelů*. 1. vyd. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2005. 336 s. ISBN 80-7273-117-3.

SCHIFFER, V. *Inventarizace v praxi: otázky a odpovědi*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2006. 292 s. ISBN 80-247-1921-5

Zákony:

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Internetové odkazy:

<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravo-v-podnikatelske-praxi/opu-odpovednost-za-skodu/1001817/56211/>

<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/deliktni-zpusobilost-nezletilych-a-odpovednost-za-skodu.html>

<http://www.podnikatel.cz/finance/pojisteni-podnikatelu/jak-na-zakonne-pojisteni-odpovednosti/>

Seznam zkratek

a.s.	-	akciová společnost
aj.	-	a jiné
apod.	-	a podobně
atd.	-	a tak dále
č.	-	číslo
ČÚS	-	český účetní standard
D	-	Dal
DPH	-	daň z přidané hodnoty
MD	-	Má Dáti
MF	-	Ministerstvo financí
např.	-	například
odst.	-	odstavec
písm.	-	písmeno
popř.	-	popřípadě
příp.	-	případně
resp.	-	respektive
SMV	-	samostatné movité věci
Soub.MV	-	soubory movitých věcí
s.r.o.	-	společnost s ručením omezeným
tj.	-	to je
tzn.	-	to znamená
tzv.	-	tak zvaný
ZDP	-	Zákon o daních z příjmů
ZP	-	Zákoník práce
ZoÚ	-	Zákon o účetnictví

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3) ;
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. května 2011

Michaela Bernacká

Zimmerova 2893/47, 700 30 Ostrava – Zábřeh